

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT „INNOWACJE – PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ - ROZWÓJ” Raport z zewnętrznej ewaluacji

Wykonawca:

ul. Widok 22/30, 00-023 Warszawa
tel. (022) 621 27 98, (022) 621 28 98
biuro@pasad.pl; www.pasad.pl

Spis treści

1. WNIOSKI	3
2. OPIS PRZEDMIOTU EWALUACJI.....	7
CELE PROJEKTU	7
PRODUKTY INNOWACYJNE	7
GRUPY DOCELOWE.....	11
3. CELE I KRYTERIA EWALUACJI.	12
4. METODY I TECHNIKI BADAWCZE	14
5. OCENA EFEKTÓW TESTOWANIA PRODUKTÓW INNOWACYJNYCH	15
<i>Adekwatność - cele a potrzeby</i>	<i>15</i>
Wnioski z badań dotyczące ekonomii społecznej	15
Wnioski z badań dotyczące osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych społecznie	16
<i>Użyteczność - efekty a potrzeby</i>	<i>18</i>
Laboratorium Ekonomii Społecznej	18
Spółdzielnia Socjalna Osób Prawnych „Centrum Usług Środowiskowych”	19
Spółdzielnia osób prawnych „Melioracja”	20
Model współpracy między podmiotami ekonomii społecznej, a przedsiębiorcami - Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne	21
Klaster Podmiotów Ekonomii Społecznej.....	23
Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim	24
<i>Skuteczność - plan a wykonanie</i>	<i>26</i>
Laboratorium Ekonomii Społecznej	26
Spółdzielnia socjalna osób prawnych “Centrum Usług Środowiskowych”	30
Spółdzielnia socjalna osób prawnych „Melioracja”	30
Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne	31
Klaster Podmiotów Ekonomii Społecznej.....	31
Założenia Mazowieckiej Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej	32
<i>Efektywność - nakłady a efekty</i>	<i>33</i>
Efektywność finansowa	33
Efektywność społeczna	36
<i>Trwałość – wpływ na cel ogólny Projektu.....</i>	<i>38</i>
Laboratorium Ekonomii Społecznej	38
Spółdzielnia socjalna osób prawnych “Centrum Usług Środowiskowych”	39
Spółdzielnia socjalna osób prawnych „Melioracja”	39
Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne	40
Klaster Podmiotów Ekonomii Społecznej.....	40
Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim	41
<i>Kryterium unikatowości.....</i>	<i>41</i>
6. ZAŁĄCZNIKI	45

1. Wnioski

1. Cele Projektu „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój” są zgodne z rozpoznanymi potrzebami beneficjentów, a działania podejmowane w ramach Projektu sprzyjają osiągnięciu założonych w nim celów, są adekwatne do potrzeb i uzasadnione ekonomicznie.
2. Przeprowadzona analiza wyników testowania sześciu produktów innowacyjnych wypracowanych w Projekcie pokazuje, że pięć z nich można uznać za zdecydowanie przydatne w zaspakajaniu zidentyfikowanych potrzeb grup docelowych:
 - Laboratorium Ekonomii Społecznej
 - Spółdzielnię Socjalną Osób Prawnych „Centrum Usług Środowiskowych”
 - Spółdzielnię Osób Prawnych „Melioracja”
 - Model współpracy między podmiotami ekonomii społecznej, a przedsiębiorcami - Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne
 - Klaster Podmiotów Ekonomii Społecznej.
3. Produkt „Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim” wymaga – zdaniem respondentów - dopracowania. Być może krytyka „Założeń...” wynikała z odnoszenia opinii do wyobrażeń na temat skończonego produktu finalnego, podczas gdy testowaniu poddano materiał jeszcze roboczy, dopiero przygotowany do zaawansowanych konsultacji, uzgodnień i uszczegółowień m. in. podczas prac adaptacyjnych, włączających „Założenia...” do opracowywanego przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej wieloletniego regionalnego Planu działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju sektora instytucji ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie.
4. Podkreślenia wymaga wielotorowość działań podejmowanych w oparciu o produkty wypracowane w Projekcie oraz spodziewany efekt synergii tworzący wartość dodaną przyczyniającą się do zaspokajania potrzeb grup docelowych, wynikający z zastosowania pakietu produktów innowacyjnych (a nie pojedynczego produktu). W tym kontekście realizatorzy Projektu skonceptualizowali strategię wdrażania jako model terytorium społecznie odpowiedzialnego. Upowszechnienie modelu może doprowadzić do znaczącej zmiany społecznej na trzech branych pod uwagę poziomach:
 - ❖ indywidualnych postaw i rozwijania kompetencji społecznych
 - udział w działaniach prowadzonych na bazie testowanych produktów wpłynie na zwiększenie aktywności oraz atrakcyjności zawodowej osób zagrożonych i wykluczonych społecznie (Spółdzielnie Osób Prawnych)

- Laboratorium Ekonomii Społecznej wspiera działania diagnostyczne, edukacyjne oraz wypracowuje rozwiązania problemów (społecznych, zawodowych) grup docelowych, animuje i wzmacnia integrację różnych środowisk w społeczności lokalnej,
 - ❖ tworzenia infrastruktury instytucjonalnej i sieci relacji na rzecz współpracy
 - poprzez trójsektorową współpracę prowadzoną w oparciu o Model współpracy podmiotów ekonomii społecznej z przedsiębiorcami oraz Klaster podmiotów ekonomii społecznej
 - ❖ aktywne kreowanie rozwiązań w zakresie polityki społecznej
 - udział w tworzeniu regulacji prawnych wzmacniających przedsiębiorczość społeczną i oddolną aktywność i samoorganizację społeczną i gospodarczą (Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim).
5. Stopień zaawansowania prac nad produktami wypracowywanymi w ramach Projektu jest różny.

Laboratorium Ekonomii Społecznej osiągnęło wszystkie planowane wartości docelowych wskaźników wykonania, łącznie z przeprowadzeniem zaplanowanych działań w terenie.

W odniesieniu do Klastra Podmiotów Ekonomii Społecznej zakończono prace nad dokumentami opisującymi model oraz edukacyjnymi i prezentacyjnymi. Działania praktyczne zaplanowano w dalszych fazach realizacji Projektu.

Prace dotyczące powołania Spółdzielni socjalnej osób prawnych "Centrum Usług Środowiskowych" zostały opóźnione, ponieważ nie doszacowano czasu koniecznego do przeprowadzenia procedury rejestracji Spółdzielni w KRS. Tym niemniej produkt jest sukcesem – otworzył płaszczyznę współpracy międzysektorowej osób prawnych – założycieli Spółdzielni, dopracował koncepcję usług i produktów Spółdzielni, zaplanował ich rozkład w gminach zainteresowanych współpracą, rozpoczął przygotowania do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie.

Dobry jest poziom zaawansowania prac dotyczących Modelu współpracy podmiotów ES z przedsiębiorcami. Powstało międzysektorowe Partnerstwo Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne partnerów instytucjonalnych należących do sektora społecznego i publicznego, działa Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej. Opóźnieniu uległo powołanie Ośrodka Wspierania Ekonomii Społecznej. Opóźnienie spowodowane było poszukiwaniem źródeł finansowania OWES. Aktualnie środki finansowe zostały zabezpieczone, OWES zostanie wkrótce uruchomiony.

Opracowane zostały Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim. Opóźnieniu uległ proces uzgadniania założeń z wieloletnim regionalnym

Planem działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju sektora instytucji ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie oraz konsultacje społeczne wspólnego produktu. Podmiot odpowiedzialny za Plan – Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej – jest zobligowany Wytycznymi Ministra Pracy i Polityki Społecznej do opracowania tego dokumentu, co gwarantuje nadrobienie opóźnień.

Jeden produkt wypracowywany w Projekcie - Spółdzielnia socjalna osób prawnych „Melioracja” - został zawieszony i jak się wydaje nie dojdzie do jego realizacji. Tym niemniej produkt został dopracowany koncepcyjnie, powstała jego pełna dokumentacja. Możliwe jest wdrożenie produktu – po zmodyfikowaniu go ze względu na specyfikę warunków - w innych społecznościach lokalnych.

6. Relacja kosztów poniesionych w fazie testowania poszczególnych produktów w stosunku do osiągniętych efektów jest korzystna z punktu widzenia cen obowiązujących na rynku na zakupione usługi i produkty. Przeprowadzona analiza wykazała, że koszty testowania produktów finalnych były niższe od planowanych. Odnosnie pięciu produktów w pełni wykonano planowane działania (LES łącznie z Klastrem PES, CUŚ, MELIORACJA, Mazowsze Płockie – Społecznie Odpowiedzialne). Tylko w przypadku Założeń Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim uzyskana oszczędność związana była z ograniczeniem zakresu planowanych działań.
7. Wszystkie produkty finalne wypracowane w Projekcie „Innowacyjność – Przedsiębiorczość – Rozwój” wydają się bardziej skuteczne w oddziaływaniach społecznych od metod stosowanych wcześniej. Główna zaleta wypracowywanego podejścia polega na kompleksowości oddziaływań. Planowane działania mają szansę na równoległe, skoordynowane dotarcie do różnych elementów struktury społeczności lokalnej – zarówno w planie horyzontalnym, do podmiotów z każdego z trzech sektorów, jak i w planie wertykalnym – od pojedynczego członka społeczności lokalnej planującego rozpoczęcie działalności gospodarczej, aż do regionalnych gremiów decyzyjnych.
8. Co do dwóch produktów wypracowanych w Projekcie – „Centrum Usług Środowiskowych” oraz Modelu współpracy między PES a przedsiębiorstwami - istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo kontynuacji ich funkcjonowania po zakończeniu działań projektowych.
9. Trwałość Założeń Strategii Rozwoju ES w Województwie Mazowieckim wynika z faktu, że - po modyfikacjach będących konsekwencją uzupełnień oraz konsultacji – staną się one elementem obowiązujących uregulowań prawnych.
10. Funkcjonowanie pozostałych produktów po zakończeniu Projektu (Laboratorium Ekonomii Społecznej, spółdzielnia „Melioracja” oraz Klaster Podmiotów Ekonomii Społecznej) zależy od zainteresowania nimi liderów i decydentów lokalnych (w przypadku spółdzielni także środowisk osób zagrożonych i wykluczonych społecznie). W Projekcie przewidywane są działania mające na celu intensywną promocję tych produktów – w ramach upowszechniania i wdrażania. Szanse korzystania z produktów zwiększa istnienie pełnej i szczegółowej dokumentacji każdego z nich, opracowanej w ramach

działań projektowych, w przypadku spółdzielni „Melioracja” także poprawność założeń ekonomicznych.

11. Produkty finalne wypracowane w Projekcie charakteryzuje wysoki stopień innowacyjności.

Wszystkie stanowią innowacyjne formy wsparcia. Trzy produkty są innowacyjne ze względu na udzielanie wsparcia nietypowej grupie docelowej – złożonej z reprezentantów trzech sektorów. Cztery produkty są innowacyjne ze względu na skoncentrowanie się na problemie nieuwzględnianym w dostatecznym stopniu w polityce państwa (problem braku współpracy międzysektorowej oraz problem braku partycypacji środowisk lokalnych w tworzeniu regionalnej strategii rozwoju społecznego).

12. Poza produktowym wymiarem innowacyjności Projekt jest także innowacyjny jako całościowy model – określany w dokumentach projektowych jako *Model terytorium społecznie odpowiedzialnego* - strategii wykorzystującej instrumenty ekonomii społecznej do rozwoju społeczności na poziomie lokalnym i regionalnym.

2. Opis przedmiotu ewaluacji.

Cele Projektu

Głównym celem Projektu „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój”, którego dotyczy ewaluacja zewnętrzna, jest wzmocnienie do 2012 r. trwałości podmiotów ekonomii społecznej na obszarze gmin Słupno, Słubice, miasta Płock i powiatu płockiego poprzez oddziałujące wieloaspektowo innowacyjne formy instytucjonalne (spółdzielnie socjalne osób prawnych „Centrum Usług Środowiskowych” i „Melioracja”, Laboratorium Ekonomii Społecznej, Forum Przedsiębiorców, Klaster Przedsiębiorstw Społecznych):

- włączające społecznie i zawodowo osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i wykluczone społecznie
- zapewniające wsparcie trójsektorowe dla instytucji ekonomii społecznej w środowisku lokalnym
- wzmacniające empowerment społeczności lokalnej w budowaniu sektora
- tworzące sieci relacji i współpracy
- kreujące nowe rozwiązania w strategiach polityki społecznej na poziomie regionalnym i krajowym.

Realizację celu umożliwi upowszechnienie i włączenie do mainstreamingu opracowanego w ramach Projektu modelu tworzenia terytorium społecznie odpowiedzialnego wykorzystującego sześć produktów innowacyjnych wypracowanych w Projekcie.

Produkty innowacyjne

Produkty innowacyjne dotyczą następujących poziomów, do których odnosi się model terytorium społecznie odpowiedzialnego (patrz schemat na następnej stronie):

1. Zmiany indywidualnych postaw i rozwijanie kompetencji społecznych
2. Tworzenie infrastruktury instytucjonalnej i sieci relacji na rzecz współpracy
3. Aktywne kreowanie rozwiązań w zakresie polityki społecznej na różnych szczeblach

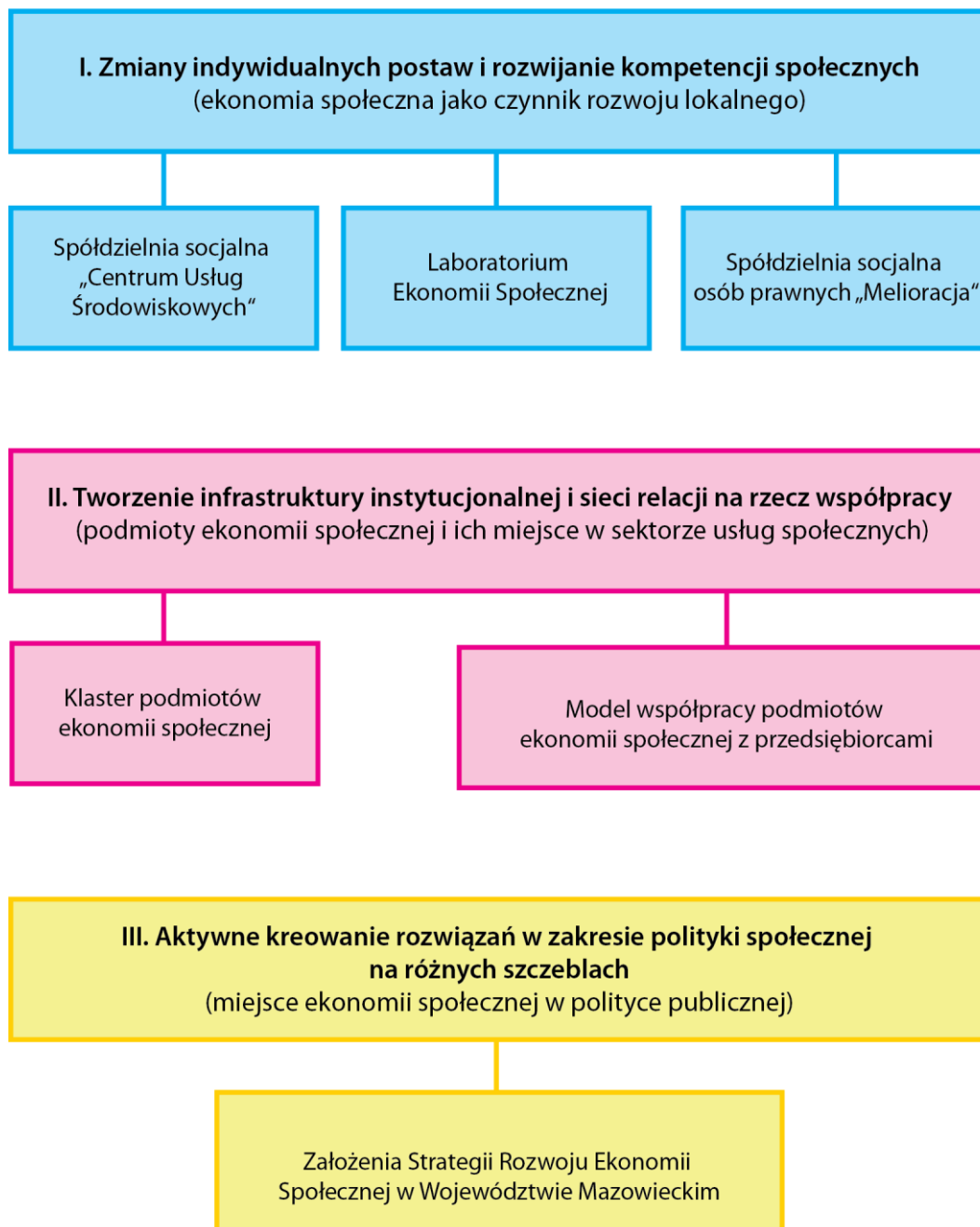
ad 1. Zmiany indywidualnych postaw i rozwijanie kompetencji społecznych

Na tym poziomie realizowane są następujące cele szczegółowe Projektu:

- aktywizacja społeczna i zawodowa 20 osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie,
- zmiana postaw na aktywne i prorozwojowe, a także upodmiotowienie tych 20 osób,

Model terytorium społecznie odpowiedzialnego

- wzmocnienie sytuacji 20 pracowników, w 70% kobiet, w gorszej sytuacji, włączając ich w tworzone podmioty ekonomii społecznej spółdzielnie socjalne: „Centrum Usług Środowiskowych” lub „Melioracja”, podnosząc ich kompetencje zawodowe oraz umiejętności animacyjne i kompetencje społeczne niezbędne do działań na rzecz społeczności lokalnych,
- działania animacyjne na rzecz społeczności poprzez włączenie mieszkańców do działalności Laboratorium Ekonomii Społecznej.

Narzędziami umożliwiającymi osiągnięcie celów na tym poziomie są następujące produkty innowacyjne tworzone w ramach Projektu:

Spółdzielnia socjalna osób prawnych „Centrum Usług Środowiskowych”

CUS jest modelem wielobranżowego przedsiębiorstwa społecznego realizującego działania w obszarze usług środowiskowych. Stanowi produkt projektu „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój”, który umożliwia skuteczniejsze rozwiązywanie problemów społecznych, poprzez współpracę międzysektorową przy jednoczesnym stworzeniu miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Spółdzielnia socjalna osób prawnych „Melioracja”

Spółdzielnia socjalna osób prawnych przygotowująca społeczność do interwencji kryzysowej – opisana jako „Model (flexibility) spółdzielni socjalnej osób prawnych z udziałem spółki wodnej (interwencji kryzysowej z wykorzystaniem instrumentów ekonomii społecznej) – „Melioracja” przyczynia się do zintegrowania rozwiązania lokalnych problemów gospodarczych (zaniedbane melioracje), współpracy międzysektorowej na rzecz rozwiązania tego problemu, przy jednoczesnym stworzeniu miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Laboratorium Ekonomii Społecznej

Laboratorium Ekonomii Społecznej stanowi innowacyjną metodę pracy grupowej umożliwiającą efektywniejsze dochodzenie do pożądaných rozwiązań w zakresie ekonomii społecznej na poziomie środowiska lokalnego. Metoda umożliwia zwiększenie efektywności współpracy reprezentantów różnych środowisk oraz osób posiadających różny zasób wiedzy i zróżnicowane doświadczenie w zakresie poruszanych problemów. Spotkania LES są moderowane przez przygotowanych specjalistów.

W Projekcie „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój” LES jest ściśle związane z innym produktem innowacyjnym - Spółdzielnią socjalną osób prawnych „Centrum Usług Środowiskowych”, dostarczając wypracowane przez siebie

know how oraz prowadząc działania diagnostyczne, motywujące i edukacyjne w środowisku lokalnym, w którym spółdzielnia powstaje.

ad 2. Tworzenie infrastruktury instytucjonalnej i sieci relacji na rzecz współpracy

Na tym poziomie realizowane są następujące cele szczegółowe Projektu:

- aktywizacja i wzmocnienie lokalnych społeczności gminy Słupno oraz Słubice oraz instytucji z gmin Słupno i Słubice, powiatu plockiego, miasta Płock, sektora samorządowego, pozarządowego, przedsiębiorców oraz szkolnictwa wyższego do grudnia 2012 roku poprzez zaangażowanie ich w innowacyjne instytucje wspierające sektor ekonomii społecznej (Forum Przedsiębiorców, Klaster Przedsiębiorstw Społecznych),
- zmiana nastawienia i zaangażowania do grudnia 2012 roku instytucji samorządowych i pozarządowych z gmin Słupno, Słubice, miasta Płock i powiatu plockiego w tworzenie sektora przedsiębiorczości społecznej poprzez ich bezpośredni udział jako członków założycieli w spółdzielniach socjalnych osób prawnych "Centrum Usług Środowiskowych" i "Melioracja",
- podniesienie poziomu realizacji działań prewencyjnych i przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych poprzez wypracowanie innowacyjnego modelu przeciwdziałania zagrożeniom powodziowym i interwencji kryzysowej w ramach spółdzielni socjalnej osób prawnych "Melioracja".

Upowszechnienie i włączenie modelu terytorium odpowiedzialnego do głównego nurtu polityk facylitują na tym poziomie dwa produkty innowacyjne: Model współpracy podmiotów ekonomii społecznej z przedsiębiorcami oraz Klaster podmiotów ekonomii społecznej.

Model współpracy między podmiotami ekonomii społecznej, a przedsiębiorcami - Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne

Produkt kierowany jest do przedsiębiorców, organizacji pozarządowych (podmiotów ekonomii społecznej) i sektora publicznego, a także do ogółu społeczności lokalnej i stanowić będzie płaszczyznę współpracy trójsektorowej pełniącej funkcję edukacyjną, doradczą i konsultacyjną dla wszystkich podmiotów działających na rzecz ekonomii społecznej. W ramach modelu Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne powołano Płockie Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej (PFRES) oraz planowane jest powołanie Ośrodka Wspierania Ekonomii Społecznej (OWES).

Klaster Podmiotów Ekonomii Społecznej

Opracowany został model tworzenia i powoływania klastra, w oparciu o ideę partnerstwa trójsektorowego, jako mechanizmu wzmacniającego konkurencyjność przedsiębiorstw społecznych na terenie Mazowsza Płockiego, w czterech obszarach tematycznych tj. edukacji, usług

komunalnych, usług społecznych i turystyki. Klaster umożliwi realizację następujących celów:

- zwiększenie potencjału i wzmocnienie profesjonalizacji działań podmiotów ekonomii społecznej subregionu poprzez dostarczenie usług doradczych i szkoleniowych,
- popularyzacja idei ekonomii społecznej i kreowanie pozytywnego wizerunku sektora ekonomii społecznej wśród przedstawicieli JST i przedsiębiorców subregionu,
- poprawa warunków działania i rozwoju istniejących podmiotów ekonomii społecznej oraz kreowania nowych inicjatyw poprzez stworzenie skutecznego ośrodka wsparcia działającego na ich rzecz – inkubator PES,
- integracja i konsolidacja działań podmiotów ekonomii społecznej subregionu poprzez utworzenie i wdrożenie Klastra Podmiotów Ekonomii Społecznej.

ad. 3. Aktywne kreowanie rozwiązań w zakresie polityki społecznej na różnych szczeblach

Na tym poziomie celem jest kreowanie nowych rozwiązań związanych z partycypacyjnym tworzeniem polityk społecznych, zwiększenie roli ekonomii społecznej w rozwoju regionalnym i lokalnym oraz rozwiązywaniu problemów lokalnych, a także wzrost liczby i potencjału przedsiębiorstw społecznych na Mazowszu.

Realizację tego celu umożliwia opracowanie produktu innowacyjnego pod nazwą Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim.

Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim

Dokument diagnozujący oraz wskazujący modelowe rozwiązania kwestii związanych z rozwojem ekonomii społecznej, rekomendowane do zastosowania przez Urząd Marszałkowski, JST oraz PES na Mazowszu poprzez uwzględnienie „Założeń...” w wieloletnim regionalnym Planie działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju sektora instytucji ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie tworzonemu przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej zgodnie z Wytycznymi Ministra Pracy i Polityki Społecznej z maja 2011.

Grupy docelowe

Projekt „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój” skierowany jest do zróżnicowanych grup docelowych.

Grupa Użytkowników Projektu to:

- dwie gminy z powiatu plockiego i ich jednostki organizacyjne,

- 5 spółek wodnych z powiatu płockiego,
- 5 organizacji pozarządowych,
- 2 uczelnie wyższe,
- 30 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych społecznie,
- 10 podmiotów gospodarczych.

Odbiorcami Projektu są:

- politycy, działacze z pozarządów i urzędnicy samorządowi różnych szczebli z terenu Mazowsza Płockiego tzn. gminy miejsko-wiejskie: Drobin, Gąbin, Wyszogród i gminy wiejskie: Bielsk, Bodzanów, Brudzeń Duży, Bulkowo, Łąck, Mała Wieś, Nowy Dunin, Radzanowo, Słubice, Słupno, Stara Biała, Staroźreby jako uczestnicy szkoleń, seminariów i debat organizowanych w ramach projektów -

grupa ok 25 osób,

- przedstawiciele władz centralnych, w tym: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej odpowiedzialne za ekonomię społeczną, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi odpowiedzialne za politykę wobec wsi i rolnictwa, Ministerstwo Środowiska w zakresie gospodarki wodnej, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w zakresie kreowania polityki rozwoju i programowania środków Unii Europejskiej,

- przedstawiciele władz regionalnych, w tym: samorząd województwa w tym Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej w zakresie strategii wspierania podmiotów ekonomii społecznej, wyspecjalizowana jednostka regionalnego zarządu gospodarki wodnej w zakresie rozwiązań dla spółek wodnych, Instytucja Pośrednicząca II stopnia dla Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Instytucja Pośrednicząca II stopnia dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego, Instytucja Leader+,

jako uczestnicy konferencji na ok. 100 osób i seminariów upowszechniających.

3. Cele i kryteria ewaluacji.

Przedmiotem ewaluacji zewnętrznej jest wstępna wersja 6 produktów innowacyjnych wypracowywanych w Projekcie „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój” oraz efekty ich testowania.

Celem ewaluacji zewnętrznej jest analiza i ocena rzeczywistych efektów testowania w odniesieniu do grup docelowych oraz wypracowanie rekomendacji dotyczących testowanych wstępnych wersji produktów innowacyjnych.

Analiza prowadzona była pod kątem poniższych kryteriów ewaluacji i szczegółowych pytań badawczych:

- Adekwatność/trafność - cele a potrzeby

W jakim stopniu cele Projektu są zgodne z potrzebami beneficjentów?

- Użyteczność - efekty a potrzeby

Na ile rzeczywiste efekty projektu są zgodne z potrzebami beneficjentów?

W jakim stopniu produkty innowacyjne są dostosowane do:

potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem,

przedstawicieli społeczności lokalnej,

regionalnych instytucji publicznych?

W jakim stopniu produkty są przydatne w zaspakajaniu zidentyfikowanych potrzeb grup docelowych?

- Skuteczność - plan a wykonanie

W jakim stopniu cele projektu zostały osiągnięte:

Jaki jest stopień osiągnięcia wartości docelowej wskaźników wykonania?

Jaki jest stopień osiągnięcia zakładanych celów produktów innowacyjnych (tj. zmiana postaw osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, wzmocnienie i aktywizacji społeczności lokalnej, stopień włączenia społecznościowego modelu ekonomii społecznej do Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim)?

- Efektywność - nakłady a efekty

W jakim stopniu nakłady poniesione w Projekcie są uzasadnione ekonomiczne?

Jaka jest relacja poniesionych kosztów w stosunku do osiągniętych efektów, w odniesieniu do poszczególnych produktów (a nie całego Projektu)?

a) Czy proponowane podejście okazało się atrakcyjną alternatywą dla metod stosowanych wcześniej, czy jest bardziej skuteczne, tańsze, bardziej efektywne?

- Trwałość – wpływ na cel ogólny Projektu

Jakie jest prawdopodobieństwo utrzymania się efektów projektu po jego zakończeniu?

Czy możliwe jest zastosowanie wypracowanych produktów w praktyce innych podmiotów?

Jaka jest możliwość upowszechnienia i wdrożenia wypracowanych rozwiązań w innych społecznościach lokalnych?

b) Czy testowane produkty są podatne na powielanie i/lub adaptowanie przez inne podmioty, w innych warunkach?

- Kryterium unikatowości

Jaka jest innowacyjność proponowanych rozwiązań?

4. Metody i techniki badawcze

Ewaluacja zewnętrzna wykorzystywała zarówno dane zastane z systemu monitoringu projektu, jak i dane pierwotne pozyskane - ze względu na niewielką liczebność odbiorców projektu, a także zróżnicowany charakter głównych aktorów - głównie z wykorzystaniem metod jakościowych.

Wykorzystano model partycypacyjny ewaluacji. Ewaluator nie występował w roli całkowicie zewnętrznego obserwatora, dążył do odkrycia i ustrukturyzowania różnych punktów widzenia interesariuszy, włączając ich w proces dyskusji o kryteriach oceny i o samej ocenie wypracowanych produktów. Ponadto ewaluator pracował w trakcie realizacji zarówno pierwszego etapu Projektu, jak i prowadził obserwację uczestniczącą w fazie testowania produktów, co umożliwiło identyfikację uzyskiwanych zmian, a także identyfikację czynników tych zmian.

Zastosowana metodologia ewaluacji:

- analiza dokumentów – objęła ona dokumenty projektowe (wniosek o dofinansowanie, wnioski o płatność, strategię wdrażania projektu, opisy poszczególnych produktów wraz z załącznikami), opracowania i analizy powstałe w projekcie, dokumenty związane z tworzeniem Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim, raport z badań jakościowych,
- wywiad grupowy z reprezentantami Zespołu Sterującego Partnerstwem oraz wywiad grupowy z członkami Zespołu Zarządzającego – po zaakceptowaniu strategii wdrażania projektu. Wywiady były poświęcone identyfikacji oczekiwań poszczególnych aktorów w stosunku do projektu, sposobów rozumienia celów projektu, a także dyskusji na temat kryteriów oceny projektu. W dyskusjach poddano

- analizie stopień osiągnięcia zakładanych celów, ocenę projektu z punktu widzenia wyznaczonych kryteriów, identyfikację słabych i mocnych stron efektów produktów,
- pogłębione wywiady indywidualne i wywiady grupowe – prowadzone były z głównymi autorami i koordynatorami poszczególnych produktów innowacyjnych i dotyczyły zebrania charakterystyk produktów, stopnia zaawansowania prac, oceny efektów testowania produktów oraz postulatów ich modyfikacji,
 - badania kwestionariuszowe przedstawicieli środowiska lokalnego – przedsiębiorców (8 kwestionariuszy).

5. Ocena efektów testowania produktów innowacyjnych

Pod uwagę wzięto 5 wymienionych wyżej kryteriów ewaluacyjnych, z punktu widzenia których dokonano analizy Projektu.

Adekwatność - cele a potrzeby

W jakim stopniu cele Projektu są zgodne z potrzebami beneficjentów?

Potrzeby beneficjentów były diagnozowane w pierwszym etapie realizacji Projektu „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój” na podstawie kilku fal badań jakościowych oraz ilościowych prowadzonych na obszarze Mazowsza Płockiego. Ponadto dane zbierano w oparciu o przeprowadzone z reprezentantami grup docelowych seminaria oraz panele tematyczne.

Wnioski z badań dotyczące ekonomii społecznej

Poziom wiedzy różnych środowisk społeczności lokalnej na temat ekonomii społecznej (ES) jest niski. Nie są znane cele, założenia ani potencjalne szanse rozwoju możliwego do osiągnięcia dzięki prowadzeniu działań z zakresu ES.*ten stan rzeczy jest podstawową barierą rozwoju ekonomii społecznej*¹.

*Przedsiębiorstwa nie mają wiedzy o organizacjach pozarządowych/podmiotach ekonomii społecznej (PES) i możliwościach nawiązania z nimi współpracy*².

Niezadowalający jest sposób postrzegania ES. *Samo pojęcie wydaje się zbyt ogólne, budzi niejednoznaczne, a nawet sprzeczne skojarzenia. Istotną barierą jest negatywny wizerunek podmiotów ekonomii społecznej i ich pracowników, zwłaszcza stereotypy związane z postrzeganiem ich jako domeny społecznego marginesu, skojarzenia z tradycyjnie rozumianą pomocą społeczną i rozdawnictwem publicznych pieniędzy*³.

Reprezentanci przedsiębiorstw nie dostrzegają aktywności organizacji pozarządowych/PES, które nie inicjują kontaktów z biznesem, jednocześnie 60% przedsiębiorców uczestniczących

¹ Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne. Strategia wdrażania projektu innowacyjnego „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój”

² Raport z badań. Projekt „Innowacje – Przedsiębiorczość - Rozwój”. Warszawa, sierpień 2011 r

³ Strategia... , op. cit.

w badaniach kwestionariuszowych uważa, że barierą społecznie odpowiedzialnych działań biznesu jest negatywna opinia o organizacjach pozarządowych/PES, które mogłyby być partnerami przedsiębiorstw; ta opinia jest konsekwencją złych doświadczeń przedsiębiorstw z wcześniej podejmowanej współpracy, brakiem profesjonalnej oferty organizacji pozarządowych/PES na bazie której mogłaby zostać nawiązana współpraca oraz deficyt kompetencji kadr w zakresie umiejętności związanych z zarządzaniem i rozwijaniem organizacji, a także szeroko rozumianej wiedzy na temat jej funkcjonowania na rynku. Zdaniem 79% badanych przedsiębiorców przeszkodą jest także brak wsparcia ze strony samorządu, brak platformy współpracy⁴.

Jako barierę rozwoju społecznie odpowiedzialnego biznesu badani przedsiębiorcy wymieniali także barierę prawną – niedostosowanie przepisów do potrzeb ES⁵.

Cele Projektu odpowiadają na powyższą diagnozę poziomu niewiedzy oraz postaw i wzajemnych relacji aktorów lokalnej sceny instytucjonalnej reprezentujących zarówno trzy sektory – biznes, publiczny i społeczny, jak i ogół społeczności lokalnej. Zwerbalizowanymi celami Projektu są:

- zapewnienie wsparcia trójsektorowego dla instytucji ekonomii społecznej w środowisku lokalnym,
- wzmacnianie empowermentu społeczności lokalnej w budowaniu sektora (ES)
- tworzenie sieci relacji i współpracy,
- kreowanie nowych rozwiązań w strategiach polityki społecznej na poziomie regionalnym i krajowym.

Projekt rekomenduje stworzenie polityki edukacyjnej w zakresie ES, poprzez *podjęcie zakrojonych na szeroką skalę działań edukacyjnych, prowadzonych na wszystkich szczeblach – lokalnym, regionalnym i centralnym oraz ...podjęcie pracy nad zmianą (...) wizerunku i wykreowaniem marki ekonomii społecznej⁶.*

Działania zakładane w ramach Projektu opierają się na postulacie interpretowania ekonomii społecznej jako elementu i funkcji kapitału społecznego. (...) *rozwój ekonomii społecznej powinien być integralnym elementem szerszego projektu aktywizacji danej społeczności⁷.* Taka aktywizacja jest przewidywana w Projekcie i polega na m. in. inwestowaniu w lokalnych liderów, budowaniu partnerstwa i sieci powiązań międzysektorowych.

Wnioski z badań dotyczące osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych społecznie

Analiza sytuacji osób zagrożonych i wykluczonych społecznie z obszaru badanych społeczności lokalnych wskazuje na następujące fakty i stojące za nimi potrzeby potencjalnych beneficjentów Projektu:

⁴ Raport..., op.cit.

⁵ Raport..., op.cit.

⁶ Strategia..., op. cit.

⁷ Strategia..., op. cit.

- *rosnąca liczba osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych na terenach wiejskich,*
- *niewystarczające i rozproszone wsparcie poszczególnych grup osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym,*
- *zbyt mała rola osób niepełnosprawnych na rynku pracy,*
- *słabe zorganizowanie środowiska osób niepełnosprawnych (i innych grup wykluczonych),*
- *niestabilność poszczególnych przedsięwzięć dla osób wykluczonych (Centrum Integracji Społecznej, Klub Integracji Społecznej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Środowiskowe Domy Samopomocy, spółdzielnie socjalne osób fizycznych) spowodowana źródłem finansowania oraz zmieniającymi się przepisami prawnymi⁸.*

Następujący cel Projektu wychodzi naprzeciw zdiagnozowanym potrzebom grup docelowych:

- społeczne i zawodowe włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych społecznie.

Projekt przewiduje powołanie dwóch podmiotów ekonomii społecznej – „Centrum Usług Środowiskowych” i spółdzielni „Melioracja” oferujących działania aktywizacyjne, edukacyjne i dających miejsca pracy, co zmniejszy obszar zagrożenia i wykluczenia społecznego w społeczności lokalnej.

Wniosek:

Cele Projektu są zgodne z rozpoznanymi potrzebami beneficjentów.

⁸ Model flexi działania trzysektorowej Spółdzielni Socjalnej Osób Prawnych realizującej działania w obszarze usług środowiskowych. Opis produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego

Użyteczność - efekty a potrzeby

Laboratorium Ekonomii Społecznej

Ten produkt innowacyjny jest przeznaczony – zgodnie z opisem produktu⁹ - przede wszystkim dla przedstawicieli społeczności lokalnej oraz reprezentantów regionalnych instytucji publicznych.

Produkt powinien – zdaniem autorów - odpowiadać na potrzeby i problemy w trzech obszarach.

1/ potrzeb indywidualnych dotyczących głównie:

- potrzeby nowoczesnej edukacji rozumianej jako rozszerzanie kwalifikacji zawodowej jak i „edukacji przez całe życie”,
- poszukiwania i określania nowych form przygotowania do pełnienia ról społecznych i zawodowych związanych z funkcjonowaniem w ramach ekonomii społecznej,
- zmiany postaw liderów i innych głównych aktorów życia społecznego w zakresie rozumienia roli i możliwości ekonomii społecznej jako mechanizmu kreującego rozwój lokalny,

2/ potrzeb instytucjonalnych związanych głównie z:

- potrzebami tworzenia sieci relacji i współpracy w tym kreowania partnerstw na rzecz ekonomii społecznej,
- potrzebą tworzenia stałej platformy dyskusji i wymiany doświadczeń z zakresu ekonomii społecznej,
- potrzebą narzędzi pozwalających projektować instytucjonalną infrastrukturę społeczną na potrzeby ekonomii społecznej,

3/ potrzeb związanych z partycypacyjnym tworzenie polityk publicznych w tym głównie z:

- inicjowaniem i tworzeniem aktów prawa lokalnego wspierającego rozwój ekonomii społecznej,
- wypracowywaniem rozwiązań wspierających tworzenie polityk publicznych na szczeblu regionalnym i ogólnopolskim,
- poszerzaniem partycypacji publicznej poprzez włączanie w proces konsultacji nowych osób, środowisk, instytucji i organizacji.

Opinie o wynikach testowania LES uzyskano w badaniach jakościowych¹⁰ oraz w wywiadzie IDI ze współautorem produktu.

⁹ Laboratorium Ekonomii Społecznej. Opis produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego

¹⁰ Raport z badań oceniających efekty testowanych produktów, Lokalne Badania Społeczne, CAL, Warszawa 2012

Badani uczestnicy spotkań organizowanych w ramach LES postrzegają Laboratorium jako *skuteczną metodę pracy, czego dowodem jest – w opinii respondentów – fakt, że wypracowany w ten sposób pomysł na „Centrum Usług Środowiskowych” „wypalił”, ponieważ nowopowstające przedsiębiorstwo społeczne w Słupnie znajduje się obecnie w fazie rejestracji i wkrótce podejmie działalność. Na tle innych testowanych produktów LES jest dość zaawansowanym przedsięwzięciem, które zostało sprawdzone w praktyce.*

LES oceniono jako skuteczną metodę stymulowania współpracy umożliwiającą wielosektorowość - *łączenie ludzi, środowisk, instytucji, organizacji i podmiotów gospodarczych (np. lokalnych liderów, samorządu, organizacji społecznych, uczelni wyższych, biznesu).* Podkreślano walor diagnostyczny LES - *możliwość ujawnienia realnych potrzeb i interesów lokalnego środowiska.* Produkt oceniono jako *umiejętnie stosowane, „mądre” wsparcie zewnętrzne, umożliwiające połączenie zasobów zewnętrznych i wewnętrznych.* Atmosfera spotkań Laboratorium umożliwia *nawiązanie bliskich relacji między uczestnikami, bez tabu, „żadnych kagańców”.*

Wymieniane przez uczestników cechy LES gwarantują zakładane przez twórców produktu spełnienie potrzeb beneficjentów: indywidualnych, instytucjonalnych i związanych z partycypacyjnym tworzenie polityk publicznych.

Spółdzielnia Socjalna Osób Prawnych „Centrum Usług Środowiskowych”

W opisie produktu wskazywane są trzy kategorie potrzeb, na jakie odpowiada CUŚ¹¹:

- instytucjonalne – umożliwienie współpracy jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych oraz kościelnych osób prawnych,
- społeczne - tworzenie lokalnych miejsc pracy dla osób o niskich kwalifikacjach i niskiej zatrudnialności, osób wykluczonych społecznie oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, umożliwienie ich integracji społecznej i zawodowej,
- gospodarcze – prowadzenie działalności gospodarczej odpowiadającej na realne potrzeby lokalnej społeczności, jak i lokalnych instytucji.

Wyniki testowania CUŚ uzyskiwano w badaniach jakościowych oraz w wywiadzie FGI z osobami kluczowymi dla produktu.

O potrzebie powstania CUŚ świadczy szerokie zainteresowanie lokalnych instytucji i organizacji. Partnerami, którzy formalnie zadeklarowali status założycieli są: Starostwo Powiatowe w Płocku, gmina Słupno, gmina Mała Wieś, gmina Bulkowo, Stowarzyszenie Centrum Innowacji Społeczeństwa Informacyjnego oraz parafia św. Marcina w Słupnie¹².

Respondenci uczestniczący w badaniach jakościowych widzą szereg korzyści, związanych z powstaniem CUŚ¹³:

¹¹ Model flexi ..., op.cit.

¹² Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne – raport z debat

¹³ Raport z badań oceniających ..., op.cit.

Z perspektywy gminy/samorządu: rozwiązanie realnych problemów lokalnych (np. problem śmieciowy po wprowadzeniu nowych regulacji prawnych w tym zakresie), możliwość ominięcia lub usprawnienia procedury zamówień publicznych (zlecanie części usług spółdzielni bez przetargu), promocja zatrudnienia i wspieranie lokalnego rynku pracy („kasa zostaje w gminie”), wychodzenie z systemu pomocy społecznej przez osoby wykluczone społecznie (niższe koszty świadczeń socjalnych, wyższe dochody gminy z podatków CIT i PIT), aktywizacja społeczna i gospodarcza, szeroko rozumiany rozwój lokalny.

Z perspektywy lokalnego przedsiębiorcy: chęć zysku, wykorzystania własnych obiektów, przygotowanie nowego stanowiska pracy, nowe doświadczenie, unikalna możliwość pozyskania kapitału, bardziej pozytywny wizerunek „społecznego” przedsiębiorcy w społeczności lokalnej w porównaniu z właścicielem typowo komercyjnego podmiotu.

Z perspektywy parafii: możliwość włączenia się w rozwiązywanie realnych problemów, pomoc skierowana do najsłabszych grup społecznych; parafia ma pełnić wiarygodnego nośnika informacji na temat CUŚ, promować nowopowstały podmiot ekonomii społecznej.

W wywiadzie FGI z osobami kluczowymi wskazywano na korzyści funkcjonowania CUŚ dla lokalnego środowiska akademickiego. Spółdzielnia może prowadzić usługi edukacyjne (szkolenia, wizyty studyjne, staże dla studentów).

Warto podkreślić za autorami raportu z badań jakościowych wielosektorowość i wielobranżowość Centrum. Oznacza to naprawdę szeroki zakres oferowanych usług, ale również zróżnicowane możliwości zatrudnienia dla mieszkańców.

Spółdzielnia osób prawnych „Melioracja”

Model (flexibility) spółdzielni socjalnej osób prawnych z udziałem spółki wodnej (interwencji kryzysowej z wykorzystaniem instrumentów ekonomii społecznej) – Melioracja został włączony do Projektu dopiero po wykonaniu badań diagnostycznych potrzeb społeczności lokalnych Mazowsza Płockiego. Produkt został opisany w Strategii wdrażania projektu innowacyjnego i zaakceptowany jako dodatkowy produkt innowacyjny przez instytucję finansującą Projekt. Wniosek o dofinansowanie zapowiadał jedynie zaproponowanie w dalszych fazach realizacji Projektu rozwiązań, które pozwolą włączyć PES jako instrument reagowania na sytuacje kryzysowe¹⁴.

Opis produktu podkreśla jego wartość jako odpowiedź na istotne potrzeby¹⁵:

¹⁴ Informacje uzyskane w trakcie wywiadu z Zespołem Zarządzającym (ZZ)

¹⁵ Model (flexibility) spółdzielni socjalnej osób prawnych z udziałem spółki wodnej (interwencji kryzysowej z wykorzystaniem instrumentów ekonomii społecznej) – Melioracja. Opis produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego

- społeczne – oferując miejsca pracy i możliwość aktywizacji społecznej osób o niskich kwalifikacjach i niskiej zatrudnialności, umożliwiając ich integrację społeczną,
- instytucjonalne - umożliwiając połączenie nieskoordynowanych dotąd działań organizacji pozarządowych (spółek wodnych) z działaniami samorządu gminnego i powiatowego,
- gospodarcze - w obszarze stworzenia na zaniedbanym rynku melioracji szczegółowych, podmiotu zapobiegającego powodziom lokalnym po deszczach nawalnych oraz powodziom roztopowym.

Badania jakościowe pokazały, że Spółdzielnia wpisuje się w realne potrzeby społeczne. *Produkt postrzegany jest jako trafny, adekwatny do realnych potrzeb lokalnej społeczności (widać to na przykładzie gminy Gąbin, której część była w ostatnich latach doświadczona przez katastrofę powodziową)¹⁶.*

W społeczności lokalnej jest zapotrzebowanie na usługi społeczne. W Słupnie może działać „Centrum Usług Środowiskowych”. W gminie Słubice aktywizująca część badania przygotowała grupę kobiet z terenów zalewowych do podjęcia zadań w ramach spółdzielni osób prawnych.

Model współpracy między podmiotami ekonomii społecznej, a przedsiębiorcami - Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne

Przesłanką budowy modelu współpracy między PES a biznesem były nie tyle zidentyfikowane potrzeby tych sektorów, ile zdiagnozowany brak wiedzy wśród reprezentantów lokalnego biznesu na temat ekonomii społecznej oraz społecznej odpowiedzialności biznesu, negatywne spostrzeganie instytucji III sektora, brak dostrzegania wspólnych celów przez sektor społeczny i biznesowy, wzajemna nieufność reprezentantów tych 2 środowisk.

Odpowiedzią na ten stan rzeczy był pomysł budowy modelu trójsektorowej współpracy z udziałem lokalnego samorządu, jako elementu facylitującego kontakty między sektorem biznesowym i społecznym. Produkt ma przezwyciężać zidentyfikowane bariery kontaktu i współpracy międzysektorowej.

Model opiera się na dwóch elementach: funkcjonującym już Płockim Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej (PFRES) oraz planowanym Ośrodkiem Wspierania Ekonomii Społecznej (OWES).

Forum umożliwia wymianę doświadczeń oraz poznanie osób ze środowisk z różnych sektorów, ewentualne nawiązanie współpracy.

¹⁶ Raport z badań oceniających ..., op.cit.

Badania kwestionariuszowe (wyniki w załącznikach) 8 uczestników Forum, reprezentantów sektora biznesowego (2 osoby reprezentują zarówno biznes jak i sektor społeczny) pokazują, że Forum w pełni realizuje stawiane przed nim cele.

Uczestnicy są przekonani, że uczestnictwo w Płockim Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej:

- zwiększyło ich wiedzę na temat ekonomii społecznej,
- zwiększyło ich wiedzę na temat społecznej odpowiedzialności biznesu,
- pomogło im w dostrzeżeniu wspólnych celów i obszarów współpracy między sektorem biznesu a sektorem społecznym (organizacjami pozarządowymi, podmiotami ekonomii społecznej),
- zwiększyło ich motywację do podjęcia lub zintensyfikowania współpracy z instytucjami z innych sektorów.

Zdaniem badanych – w oparciu o analizę dotychczasowych działań - Płockie Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej:

- stanowi płaszczyznę użytecznej wymiany doświadczeń między reprezentantami różnych sektorów,
- ułatwia poznawanie się i kontaktowanie ludzi z różnych środowisk,
- skutecznie promuje ekonomię społeczną w środowisku lokalnym.

Także drugi produkt przygotowywany w ramach modelu Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne - Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej (OWES) – jest pozytywnie oceniany przez respondentów, którzy stwierdzili, że istnieje na Mazowszu Płockim zapotrzebowanie na wsparcie udzielane przez OWES zarówno podmiotom ekonomii społecznej, jak i osobom fizycznym zamierzającym rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej.

Każde z następujących działań planowanych w ramach OWES uznane zostało przez respondentów za potrzebne:

- usługi prawne, księgowe, marketingowe świadczone podmiotom ekonomii społecznej,
- szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i/lub prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej,
- usługi wspierające rozwój partnerstwa lokalnego na rzecz rozwoju ekonomii społecznej,
- promocja ekonomii społecznej i zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej, kierowana do społeczności lokalnej,

- przyznawanie środków finansowych na założenie i/lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej do wysokości 20 tys. na osobę (członka),
- finansowe wsparcie pomostowe udzielane spółdzielni socjalnej w okresie 9 miesięcy (w miesięcznej wysokości stanowiącej iloczyn: ilość członków x minimalne wynagrodzenie).

Klaster Podmiotów Ekonomii Społecznej

Przesłanką podjęcia działań mających na celu powołanie Klastra był zidentyfikowany w badaniach diagnostycznych brak współpracy pomiędzy podmiotami ES oraz nieumiejętność tworzenia powiązań kooperacyjnych z otoczeniem bliższym i dalszym w tym z JST, lokalnym biznesem, sektorem B+R czy instytucjami finansowymi. Nieuczestniczenie w tego typu przedsięwzięciach powoduje samoalienację instytucji sektora ES, której konsekwencją jest niedostatecznie efektywne działanie, brak możliwości wykorzystania potencjału przedsiębiorczości społecznej, konserwowanie w otoczeniu zewnętrznym negatywnej opinii na temat ES¹⁷.

Zdaniem współtwórcy produktu wyrażonym w IDI Klaster umożliwi osiągnięcie podmiotom ES wchodzącym w jego skład całego pakietu korzyści, pod warunkiem konstytuowania powiązań w branżach mających zdolność tworzenia dodatniego łańcucha wartości, gdzie działania gospodarcze poszczególnych podmiotów są komplementarne i składają się na wspólny produkt lub pakiet uzupełniających się produktów/usług. Przy spełnieniu tego warunku klastrowa sieć powiązań umożliwi:

- wzajemne wsparcie PES na rynku,
- zwiększenie produktywności poszczególnych podmiotów,
- szerszy zakres usług,
- lepszą jakość usług,
- dyfuzję know-how oraz rotację kadr w ramach klastra,
- przyciąganie nowych zasobów i przedsiębiorstw.

Ponadto podejmowane w ramach Klastra działania pozwolą na:

- transmisję wiedzy na temat obustronnych korzyści płynących z funkcjonowania PES na terenie subregionu w sektorze publicznym (na poziomie lokalnych JST),
- przybliżenie tematyki przedsiębiorczości społecznej w grupach osób zagrożonych i wykluczonych społecznie,

¹⁷ Zasady tworzenia i powoływania "Klastra Podmiotów Ekonomii Społecznej", w oparciu o ideę partnerstwa trójsektorowego, jako mechanizmu wzmacniającego konkurencyjność przedsiębiorstw społecznych na terenie Mazowsza Północnego. Opis produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego

- popularyzację idei ekonomii społecznej i kreowanie pozytywnego wizerunku sektora ekonomii społecznej wśród przedstawicieli JST i przedsiębiorców subregionu,
- poprawę warunków działania i rozwoju istniejących podmiotów ekonomii społecznej oraz kreowania nowych inicjatyw poprzez stworzenie inkubatora PES - skutecznego ośrodka wsparcia działającego na ich rzecz.

Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim

Twórcy „Założeń...” uznają za najistotniejsze obecność w zawartości merytorycznej produktu następujących postulatów¹⁸:

- włączenie ekonomii społecznej jako istotnego narzędzia aktywizacji lokalnej, mającego na celu pobudzenie społeczności lokalnych do podejmowania oddolnych działań, w tym w szczególności do aktywizacji społecznej i zawodowej oraz wykorzystania potencjału kulturalnego, tradycji i walorów przyrodniczych i turystycznych regionu;
- włączenie ekonomii społecznej jako kierunku rozwoju przedsiębiorczości w regionie poprzez zapewnienie narzędzi finansowych, doradczych i szkoleniowych wspierających podmioty ekonomii społecznej;
- włączenie ekonomii społecznej w system edukacji oraz prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych zwiększających świadomość mieszkańców regionu co do roli, znaczenia i możliwości, jakie daje ekonomia społeczna.

Testowanie produktu ujawniło szereg zastrzeżeń uniemożliwiających uznanie, iż produkt odpowiada na potrzeby grup docelowych¹⁹. M. in.:

- respondenci wskazywali, że przeprowadzone w trakcie tworzenia „Założeń...” konsultacje były niedostateczne,
- zapisy dokumentu uznawano za zbyt ogólnikowe,
- określano „Założenia...” jako życzeniowe – zarzucano brak wskazania źródeł finansowania (choć uznawano argument, że w tej fazie zaawansowania nie jest to możliwe),
- zarzucano „Założeniom....” brak warstwy operacyjnej - listy i harmonogramu działań, wskazania źródeł finansowania i wskaźników rezultatu,

¹⁸ Założenia do projektu Strategii Rozwoju i Promocji Ekonomii Społecznej w województwie mazowieckim. Opis produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego

¹⁹ Raport z badań oceniających ..., op.cit.

- reprezentanci sektora społecznego zarzucali „Założeniom...”, że zabezpieczają interesy sektora publicznego, a także najsilniejszych organizacji pozarządowych,
- za niejasny uznawano status dokumentu, zawieszenie prawne (np. wątpliwości, czy jest on skorelowany z innymi dokumentami strategicznymi, czy będzie wiążący i czy zostanie zaakceptowany przez stronę publiczną).

Wniosek:

Przeprowadzona analiza wyników testowania sześciu produktów innowacyjnych wypracowanych w Projekcie „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój” pokazuje, że pięć z nich można uznać za zdecydowanie przydatne w zaspakajaniu zidentyfikowanych potrzeb grup docelowych:

- Laboratorium Ekonomii Społecznej
- Spółdzielnię Socjalną Osób Prawnych „Centrum Usług Środowiskowych”
- Spółdzielnię Osób Prawnych „Melioracja”
- Model współpracy między podmiotami ekonomii społecznej, a przedsiębiorcami - Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne
- Klaster Podmiotów Ekonomii Społecznej.

Produkt „Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim” wymaga – zdaniem respondentów - dopracowania. Być może krytyka „Założeń...” wynikała z odnoszenia opinii do wyobrażeń na temat skończonego produktu finalnego, podczas gdy testowaniu poddano materiał jeszcze roboczy, dopiero przygotowany do zaawansowanych konsultacji, uzgodnień i uszczegółowień m. in. podczas prac adaptacyjnych, włączających „Założenia...” do opracowywanego przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej wieloletniego regionalnego Planu działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju sektora instytucji ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie.

Podkreślenia wymaga wielotorowość działań podejmowanych w oparciu o produkty wypracowane w Projekcie oraz spodziewany efekt synergii tworzący wartość dodaną przyczyniającą się do zaspokajania potrzeb grup docelowych, wynikający z zastosowania pakietu produktów innowacyjnych (a nie pojedynczego produktu). W tym kontekście realizatorzy Projektu skonceptualizowali strategię wdrażania jako model terytorium społecznie odpowiedzialnego. Upowszechnienie modelu może doprowadzić do znaczącej zmiany społecznej na trzech branych pod uwagę poziomach:

- ❖ indywidualnych postaw i rozwijania kompetencji społecznych

udział w działaniach prowadzonych na bazie testowanych produktów wpłynie na zwiększenie aktywności oraz atrakcyjności zawodowej osób zagrożonych i wykluczonych społecznie (Spółdzielnie Osób Prawnych)

Laboratorium Ekonomii Społecznej wspiera działania diagnostyczne, edukacyjne oraz wypracowuje rozwiązania problemów (społecznych, zawodowych) grup docelowych, animuje i wzmacnia integrację różnych środowisk w społeczności lokalnej,

- tworzenia infrastruktury instytucjonalnej i sieci relacji na rzecz współpracy poprzez trójsektorową współpracę prowadzoną w oparciu o Model współpracy podmiotów ekonomii społecznej z przedsiębiorcami oraz Klaster podmiotów ekonomii społecznej
- aktywne kreowanie rozwiązań w zakresie polityki społecznej udział w tworzeniu regulacji prawnych wzmacniających przedsiębiorczość społeczną i oddolną aktywność i samoorganizację społeczną i gospodarczą (Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim).

Skuteczność - plan a wykonanie

Ocenę stopnia osiągnięcia celów projektu – ze względu na moment czasowy prowadzenia ewaluacji – ograniczono do oceny stanu zaawansowania działań na koniec etapu testowania produktów wypracowanych w Projekcie. W tabeli 1 na następnych stronach ujęto wartości wskaźników wykonania planowanych działań w rozbiciu na poszczególne produkty innowacyjne (w oparciu o zestawienie „Kamienie milowe II etapu projektu”²⁰).

Laboratorium Ekonomii Społecznej

Opracowane zostały wszystkie planowane materiały dotyczące LES (Opis produktu, Opracowanie: Ramowy program Laboratorium Ekonomii Społecznej, Opracowanie: Metodologia moderowania Laboratorium Ekonomii Społecznej, Opracowanie: Kluczowe narzędzia wspierające pracę.

Laboratorium Ekonomii Społecznej, Opracowanie: Przykłady prezentacji i dokumentów wytworzonych w ramach Laboratorium Ekonomii Społecznej na etapie testowanie).

Laboratorium grupuje – zgodnie z założeniami - przedstawicieli różnych środowisk społeczności lokalnej (przedstawicieli samorządu, organizacji pozarządowych, przedstawicieli spółki wodnej, biznesu, uczelni wyższych z terenu Płocka i powiatu ziemskiego płockiego, w tym gminy Słupno i Słubice – liderów i animatorów PES oraz pracowników pomocy społecznej).

Szczególną rolę odegrało LES przy pracach mających na celu powołanie Spółdzielni “Centrum Usług Środowiskowych”.

Na rzecz CUŚ przeprowadzono 150 z 320 planowanych godzin doradztwa.

²⁰ Strategia... op.cit.

Tabela1. Kamienie milowe II etapu projektu – etap testowania

etap	działanie	planowany termin	wartości docelowe wskaźników wykonania
Laboratorium Ekonomii Społecznej			
I	powołanie Laboratorium Ekonomii Społecznej z udziałem przedstawicieli samorządu, organizacji pozarządowych, przedstawicieli spółki wodnej, biznesu, uczelni wyższych z terenu Płocka i powiatu ziemskiego płockiego, w tym gminy Słupno i Słubice	do końca 2011 r.	- Opis produktu - 1 szt. - Opracowanie: Ramowy program Laboratorium Ekonomii Społecznej - 1 szt. - Opracowanie: Metodologia moderowania Laboratorium Ekonomii Społecznej - 1 szt. - Opracowanie: Kluczowe narzędzia wspierające pracę Laboratorium Ekonomii Społecznej - 1 szt. - Opracowanie: Przykłady prezentacji i dokumentów wytworzonych w ramach Laboratorium Ekonomii Społecznej na etapie testowanie - 1 szt. - liderzy i animatorzy z organizacji pozarządowych inicjujących i prowadzących podmioty ekonomii społecznej oraz pracownicy pomocy społecznej pracujący w ramach Laboratorium Ekonomii Społecznej - 15 osób - doradztwo - 320 godzin
Spółdzielnia socjalna osób prawnych "Centrum Usług Środowiskowych"			
II	powołanie zespołu inicjatywnego członków założycieli spółdzielni socjalnej osób prawnych "Centrum Usług Środowiskowych" z udziałem władz samorządowych miasta Płock, gminy Słupno i organizacji pozarządowej	I kwartał 2012	- Powołanie zespołu inicjatywnego - Opis produktu - 1 szt. - Opracowanie: Projekt statutu spółdzielni socjalnej osób prawnych - 1 szt. - Opracowanie: Projekt uchwały JST w sprawie wyrażenia zgody i przystąpienia do spółdzielni - 1 szt. - Opracowanie: Instrukcja stosowania produktu finalnego - 1 szt. - Przeszkolono 40 beneficjentów - Złożenie do KRS dokumentów rejestracyjnych - Kandydaci do pracy oczekujący na rejestrację CUŚ - zagrożeni wykluczeniem i wykluczeni społecznie - 20 osób (70% kobiet) - Oczekiwanie na rejestrację
V	złożenie do KRS dokumentów rejestracyjnych spółdzielni socjalnej "Centrum Usług Środowiskowych"	II kwartał 2012	
VI	przeszkolenie i zatrudnienie pracowników w spółdzielni socjalnej "Centrum Usług Środowiskowych"	III kwartał 2012	

Spółdzielnia socjalna osób prawnych „Melioracja”			
IV	powołanie zespołu inicjatywnego członków założycieli spółdzielni socjalnej osób prawnych “Melioracja” z udziałem samorządów i organizacji pozarządowej przy zaangażowaniu spółek wodnych	I kwartał 2012	- Powołanie zespołu inicjatywnego - Opis produktu - 1 szt. - Opracowanie: Problematyka melioracji szczegółowych w kontekście zobowiązań wobec UE i płynących stąd obowiązków dla Polski - 1 szt. - Opracowanie: Tworzenie spółdzielni socjalnych przez osoby prawne, wraz niezbędnymi dokumentami dla podmiotów tworzących - 1 szt. - Opracowanie: Przykładowy biznes plan spółdzielni socjalnej tworzonej przez osoby prawne - 1 szt. - Opracowanie: Wyjaśnienia interpretacyjne niezbędne w tworzeniu spółdzielni socjalnej przez spółki wodne i jednostki samorządu terytorialnego - 1 szt. - Przeszkolenie beneficjentów w ramach 6 dwudniowych szkoleń - 40 osób - Rekrutacja pracowników została zawieszona ze względu na niepowołanie spółdzielni - Zawieszenie działań przed etapem rejestracji w KRS
VII	złożenie do KRS dokumentów rejestracyjnych spółdzielni socjalnej „Melioracja”	II kwartał 2012	
VIII	przeszkolenie i zatrudnienie w III kwartale pracowników w spółdzielni socjalnej “Melioracja”	III kwartał 2012	
Model współpracy podmiotów ES z przedsiębiorcami. Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne			
III	utworzenie Forum Przedsiębiorców	I kwartał 2012	- Opis produktu - 1 szt. - Projekt umowy partnerskiej „Mazowsze Płockie – Społecznie Odpowiedzialne” - 1 szt. - Projekt uruchomienia Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - 1 szt. - Model współpracy między PES a przedsiębiorcami - 1 szt. - Utworzenie Forum Przedsiębiorców - Grupa przedsiębiorców jako partnerzy w pracach wdrożeniowych modelu współpracy podmiotów ekonomii społecznej z biznesem - 15 osób
Klaster Podmiotów Ekonomii Społecznej			
IX	powołanie Klastra Podmiotów Ekonomii Społecznej	III kwartał 2012	- Opis produktu - 1 szt. - Schemat struktury organizacyjnej Klastra PES - 1 szt. - Wzór umowy partnerstwa w sprawie powołania Klastra w zakresie zasad tworzenia i powoływania "Klastra Podmiotów Ekonomii Społecznej, wraz ze

			strukturą organizacyjną klastra - 1 szt. - Materiał szkoleniowy (prezentacja) z zakresu „Co to jest partnerstwo trójsektorowe” - 1 szt. - Materiał szkoleniowy (prezentacja) z zakresu „Procesu tworzenia partnerstw trójsektorowych” - 1 szt. - Materiał szkoleniowy (prezentacja) z zakresu „Ekonomizacji partnerstw międzysektorowych” - 1 szt. - „Program wsparcia dla Podmiotów Ekonomii Społecznej na rzecz tworzenia inicjatyw klastrowych na Mazowszu Płockim” zawierający harmonogram wdrożeniowy konieczny do jego utworzenia i wdrożenia - 1 szt. - Prezentacja multimedialna (Prezi) na spotkanie informacyjno-organizacyjne w temacie powoływania i tworzenia inicjatywy klastrowej - 1 szt. - Klastery zostaną powołane w najbliższym czasie
Założenia Mazowieckiej Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej			
X	wprowadzenie zapisów o środowiskowym modelu przedsiębiorczości społecznej: • do Założeń Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Mazowieckiego; • do Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Mazowieckiego	do końca 2011 do końca 2012	- Opis produktu - 1 szt. - Opracowanie: Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim - 1 szt.
Wskaźniki nieprzypisane do produktów			
			- Osoby zatrudnione w ramach projektu - 10 osób (w tym 2 niepełnosprawne) - Różne grupy wolontariuszy wspierających działania w ramach projektu realizujący własne cele osobiste związane z podejmowaniem pracy w ramach projektu - 5 osób

Spółdzielnia socjalna osób prawnych „Centrum Usług Środowiskowych”

Opracowane zostały wszystkie materiały konstytuujące CUŚ (Opis produktu, Opracowanie: Projekt statutu spółdzielni socjalnej osób prawnych, Opracowanie: Projekt uchwały JST w sprawie wyrażenia zgody i przystąpienia do spółdzielni, Opracowanie: Instrukcja stosowania produktu finalnego).

Powołano zespół inicjatywny członków założycieli Spółdzielni, z udziałem władz samorządowych miasta Płock, gminy Słupno i organizacji pozarządowej. Dokooptowano do grona założycieli nieplanowane wcześniej podmioty (m. in. parafię katolicką).

Dokumenty rejestracyjne zostały złożone do KRS, Spółdzielnia oczekuje na rejestrację.

Ze względu na przedłużający się proces legislacji nie wykonano wszystkich działań dotyczących osób zagrożonych i wykluczonych społecznie, które miały zostać objęte działaniami CUŚ. Przeszkolono 40 beneficjentów, zrekrutowano 20 osób (70% kobiet), jednak nie zostały one zatrudnione dotychczas w związku z oczekiwaniem na rejestrację Spółdzielni.

Spółdzielnia socjalna osób prawnych „Melioracja”

Powołano zespół inicjatywny członków założycieli spółdzielni socjalnej osób prawnych „Melioracja”.

Opracowano pakiet dokumentów konstytuujących Spółdzielnię oraz szkoleniowych dla uczestników projektu i materiałów prezentacyjnych wykorzystywanych w trakcie debat z decydentami (Opis produktu, Opracowanie: Problematyka melioracji szczegółowych w kontekście zobowiązań wobec UE i płynących stąd obowiązków dla Polski, Opracowanie: Tworzenie spółdzielni socjalnych przez osoby prawne, wraz niezbędnymi dokumentami dla podmiotów tworzących, Opracowanie: Przykładowy biznes plan spółdzielni socjalnej tworzonej przez osoby prawne, Opracowanie: Wyjaśnienia interpretacyjne niezbędne w tworzeniu spółdzielni socjalnej przez spółki wodne i jednostki samorządu terytorialnego).

Przeszkolono 40 beneficjentów (w trakcie 6 dwudniowych sesji).

Działania zmierzające do powołania Spółdzielni „Melioracja” jednak zawieszono przed złożeniem do KRS dokumentów rejestracyjnych.

Zawieszenie realizacji produktu tłumaczone było w fazie testowania w różny sposób. Przyczyny dostrzegano zarówno po stronie lokalnych decydentów (brak woli politycznej, konserwatyzm, niechęć do podejmowania decyzji przez lokalnych urzędników), jak i po stronie produktu (zbyt skomplikowany, napisany hermetycznym językiem, oparty na zbyt optymistycznych założeniach biznesowych). Wskazywano także na błędy we wprowadzaniu produktu (źle przeszkoleni animatorzy, za mało spotkań w terenie, brak ciągłości i systematyczności, nietrafna argumentacja).

Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne

Opracowano dokumentację produktu Model współpracy między podmiotami ekonomii społecznej, a przedsiębiorcami - Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne (Opis produktu, Projekt umowy partnerskiej „Mazowsze Płockie – Społecznie Odpowiedzialne”, Projekt uruchomienia Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej, Model współpracy między PES a przedsiębiorcami).

Pomiędzy Miastem Płock, Powiatem Płock oraz Stowarzyszeniem Centrum Innowacji Społeczeństwa Informacyjnego zawarta została umowa partnerska - Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne - umożliwiającą animację współpracy trójsektorowej mającej na celu pełnienie funkcji edukacyjnej, doradczej i konsultacyjnej dla wszystkich podmiotów działających na rzecz ekonomii społecznej.

Uruchomiono Płockie Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej (PFRES). W pracach wdrożeniowych modelu współpracy podmiotów ekonomii społecznej z biznesem oraz spotkaniach Forum uczestniczy ok. 15 osób – reprezentantów sektora biznesu, z których 10 osób podpisało formalną deklarację współpracy. Spotkania panelowe i debaty odbywają się z częstotliwością raz na 1-2 miesiące.

Drugi filar modelu - Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) - nie został co prawda jeszcze powołany, ale pozyskano środki finansowe na jego uruchomienie i wkrótce zostanie otwarty.

Klaster Podmiotów Ekonomii Społecznej

Opracowano dokumentację produktu (Opis produktu, Schemat struktury organizacyjnej Klastra PES, Wzór umowy partnerstwa w sprawie powołania Klastra w zakresie zasad tworzenia i powoływania "Klastra Podmiotów Ekonomii Społecznej, wraz ze strukturą organizacyjną klastra, Materiał szkoleniowy (prezentacja) z zakresu „Co to jest partnerstwo trójsektorowe”, Materiał szkoleniowy (prezentacja) z zakresu „Procesu tworzenia partnerstw trójsektorowych”, Materiał szkoleniowy (prezentacja) z zakresu „Ekonomizacji partnerstw międzysektorowych”, „Program wsparcia dla Podmiotów Ekonomii Społecznej na rzecz tworzenia inicjatyw klastrowych na Mazowszu Płockim” zawierający harmonogram wdrożeniowy konieczny do jego utworzenia i wdrożenia, Prezentacja multimedialna (Prezi) na spotkanie informacyjno-organizacyjne w temacie powoływania i tworzenia inicjatywy klastrowej).

Powołanie Klastra ma nastąpić – zgodnie z harmonogramem Projektu – na etapie upowszechniania. Przygotowane są już wszystkie materiały i narzędzia służące animacji Klastra Podmiotów Ekonomii Społecznej.

Założenia Mazowieckiej Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej

Opracowano następujące materiały: Opis produktu, Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim.

Początkowo intensywne prace uległy zawieszeniu. Wdrożenie produktu zależne jest od Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej, odpowiedzialnego za przygotowanie wieloletniego regionalnego Planu działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju sektora instytucji ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie. „Założenia...” mają być elementem Planu. Wspólny produkt ma być poddany szerokim konsultacjom społecznym, na podstawie których zostanie opracowany produkt finalny.

Zgodnie ze stanowiskiem MCPS zawieszenie ma charakter przejściowy i prace nad projektem będą kontynuowane, aby jeszcze w bieżącym roku dokument mógł przybrać ostateczny kształt.

Wniosek:

Stopień zaawansowania prac nad produktami wypracowywanymi w ramach Projektu jest różny.

Laboratorium Ekonomii Społecznej osiągnęło wszystkie planowane wartości docelowych wskaźników wykonania, łącznie z przeprowadzeniem zaplanowanych działań w terenie.

W odniesieniu do Klastra Podmiotów Ekonomii Społecznej zakończono prace nad dokumentami opisującymi model oraz edukacyjnymi i prezentacyjnymi. Działania praktyczne zaplanowano w dalszych fazach realizacji Projektu.

Prace dotyczące powołania Spółdzielni socjalnej osób prawnych „Centrum Usług Środowiskowych” zostały opóźnione, ponieważ nie doszacowano czasu koniecznego do przeprowadzenia procedury rejestracji Spółdzielni w KRS. Tym niemniej produkt jest sukcesem – otworzył płaszczyznę współpracy międzysektorowej osób prawnych – założycieli Spółdzielni, dopracował koncepcję usług i produktów Spółdzielni, zaplanował ich rozkład w gminach zainteresowanych współpracą, rozpoczął przygotowania do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie.

Dobry jest poziom zaawansowania prac dotyczących Modelu współpracy podmiotów ES z przedsiębiorcami. Powstało międzysektorowe Partnerstwo Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne partnerów instytucjonalnych należących do sektora społecznego i publicznego, działa Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej. Opóźnieniu uległo powołanie Ośrodka Wspierania Ekonomii Społecznej. Opóźnienie spowodowane było poszukiwaniem źródeł finansowania OWES. Aktualnie środki finansowe zostały zabezpieczone, OWES zostanie wkrótce uruchomiony.

Opracowane zostały Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim. Opóźnieniu uległ proces uzgadniania założeń z wieloletnim regionalnym

Planem działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju sektora instytucji ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie oraz konsultacje społeczne wspólnego produktu. Podmiot odpowiedzialny za Plan – Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej – jest zobligowany Wytycznymi Ministra Pracy i Polityki Społecznej do opracowania tego dokumentu, co gwarantuje nadrobienie opóźnień.

Jeden produkt wypracowywany w Projekcie „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój” - Spółdzielnia socjalna osób prawnych „Melioracja” - został zawieszony i jak się wydaje nie dojdzie do jego realizacji. Tym niemniej produkt został dopracowany koncepcyjnie, powstała jego pełna dokumentacja. Możliwe jest wdrożenie produktu – po zmodyfikowaniu go ze względu na specyfikę warunków - w innych społecznościach lokalnych.

Efektywność - nakłady a efekty

Efektywność finansowa

Oceny efektywności finansowej realizacji Projektu dokonano w oparciu o analizę wydatkowanych środków w kontekście planu finansowego (wstępnego zatwierdzonego budżetu), w podziale na poszczególne produkty innowacyjne. Pełne dane znajdują się w załącznikach, w poniższej tabeli prezentowane są dane syntetyczne.

Tabela 2. Koszty produktów zakładane i faktycznie poniesione

	koszty planowane w budżecie	koszty faktycznie poniesione	% wykonania budżetu
Spółdzielnia „Centrum Usług Środowiskowych”	118 366,67 zł	80 645,00 zł	68,13%
Mazowsze Płockie – Społecznie Odpowiedzialne	62 000,00 zł	34 158,88 zł	55,09%
Laboratorium Ekonomii Społecznej	60 000,00 zł	64 552,50 zł	107,59%
Melioracyjna Spółdzielnia Socjalna Osób Prawnych	55 870,00 zł	43 119,00 zł	77,18%
Mazowiecka Strategia Rozwoju Ekonomii Społecznej	19 000,00 zł	6 350,00 zł	33,42%
Ogółem	315 236,67 zł	228 825,38 zł	72,59%

Na realizację analizowanych produktów planowano wydatkowanie kwoty 315 236,67 zł (koszty bezpośrednie planowane w zadaniu 4 wniosku o dofinansowanie – Testowanie produktu finalnego, bez kosztów zadania nie przypisanych do żadnego produktu). Łączne poniesione koszty bezpośrednie wyniosły 228 825,38 zł (dane dotyczące planu i realizacji za okres do końca sierpnia 2012 r.). Tak więc wydatkowano 72,59% zaplanowanej kwoty.

Oszczędności uzyskano w ramach realizacji 4 produktów (wykres 1). Przy czym możliwe było wydatkowanie mniejszej kwoty na jeden z dwóch sposobów. Albo poprzez zmniejszenie zakresu działań, albo poprzez tańszy zakup planowanych usług/produktów.

- **Melioracyjna Spółdzielnia Socjalna Osób Prawnych** – wydatkowano 77,18% kwoty planowanej na ten produkt. Na realizację tego produktu wydatkowano 19% kosztów bezpośrednich (plan stanowił 18% na ten produkt) – wykres 2.

Szczegółowy planowany budżet i zestawienie poniesionych wydatków (tabela w załącznikach) pokazują, że oszczędności powstały przede wszystkim dzięki niższym kosztom w pozycji *szkolenie uczestników projektu*. Powodem była zamiana tej formy wsparcia na przeprowadzenie wizyty studyjnej dla przyszłych spółdzielców (plan 19 200 zł, realizacja 2400 zł). Globalny koszt realizacji jest niższy od planowanego, mimo tego, że przekroczono planowane wydatki w pozycji *obsługa organizacyjno-techniczna szkoleń* –zakwalifikowano tu koszty wizyty studyjnej.

Tak więc, przy wydatkowaniu mniejszej kwoty zrealizowano zmodyfikowany zakres planowanych prac przy tym produkcie.

- **Spółdzielnia „Centrum Usług Środowiskowych”** – wydatkowano 68,13% planowanej kwoty – wykres 1. Wydatki na realizację tego produktu wyniosły 35% kosztów bezpośrednich (przy planie na poziomie 38%) – wykres 2. Koszt CUŚ był więc najwyższy zarówno na poziomie planu jak i wykonania - w porównaniu z ceną pozostałych produktów objętych Projektem.

Dane szczegółowe pokazują, że oszczędności osiągnięto głównie dzięki niższym kosztom usług doradczych (oszczędność 16 000 zł) oraz kosztom działań prowadzonych w ramach spółdzielni socjalnej (28 000 zł). O ok. 10 000 zł były droższe od planowanych debaty z decydentami, przy czym zorganizowano więcej debat niż wstępnie planowano.

Analiza pokazuje, że koszt tego produktu był niższy od planowanego przy jednoczesnym pełnym wykonaniu planowanych działań (a nawet rozszerzeniu zakresu prac).

- **Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne. Model współpracy między podmiotami ekonomii społecznej, a przedsiębiorcami** - wydatkowano 55,09% planowanej kwoty. Wydatki wyniosły 15% poniesionych kosztów bezpośrednich, przy planie na poziomie 20%.

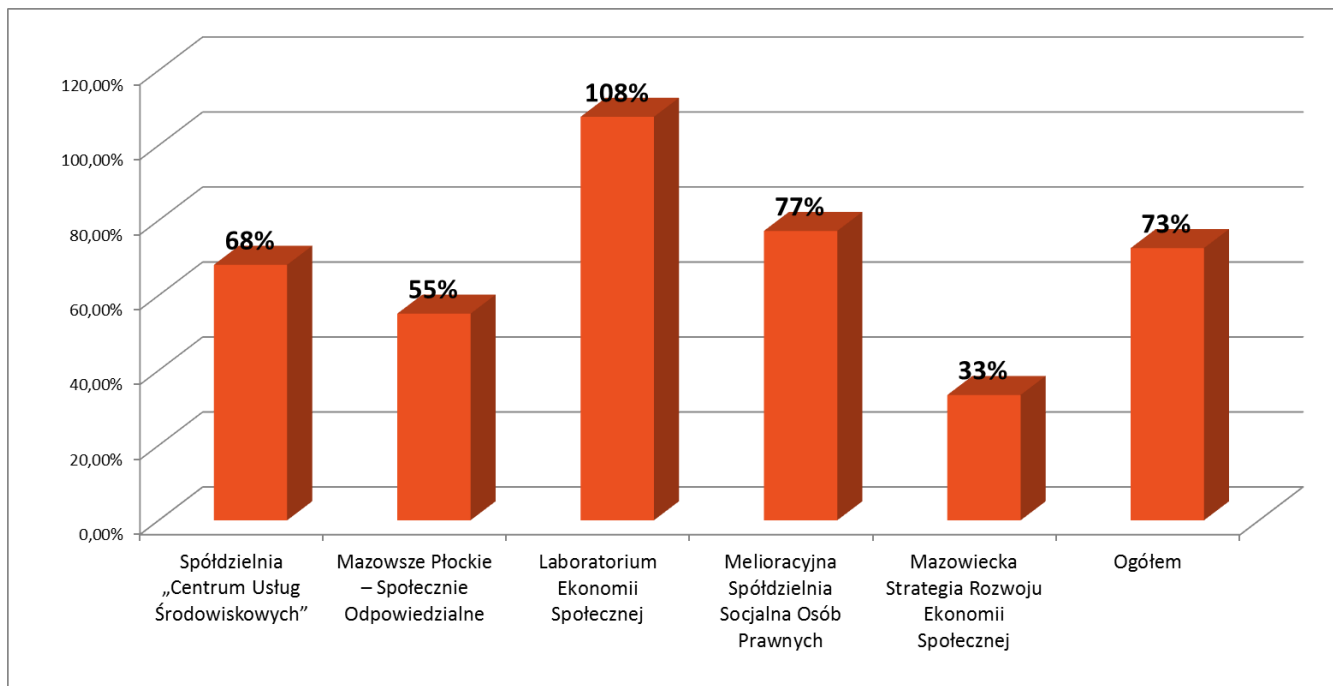
Oszczędności uzyskano dzięki: tańszym usługom doradczym (17 000 zł), przy zrealizowaniu zaplanowanej liczby jednostek doradztwa, niższemu funduszowi honoraryjnemu dla uczestników spotkań panelowych i fokusowych (5000 zł), przy nie zmniejszonej ilości uczestników, których część wzięła udział w dyskusjach bez wynagrodzenia²¹, niewykorzystaniu funduszu delegacyjnego (ponad 4000 zł).

Tak więc stosunek nakładów do efektów odnośnie tego produktu jest korzystny.

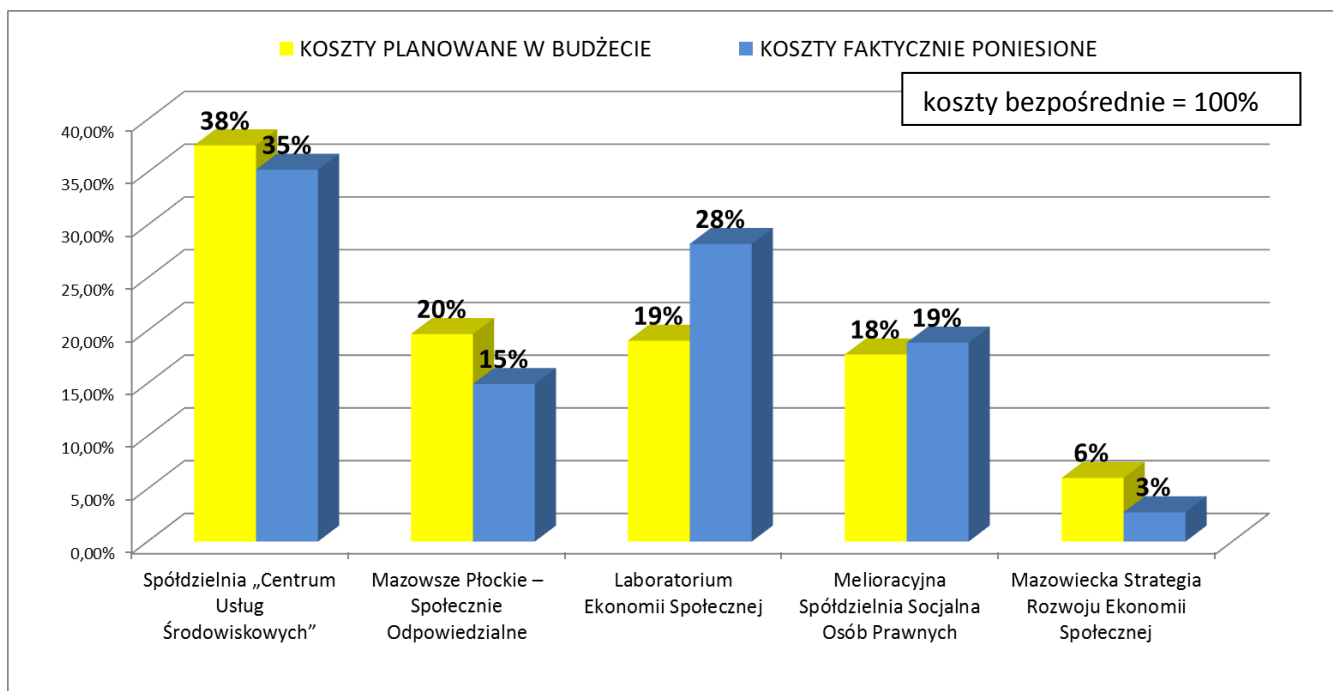
²¹ Informacje uzyskane w trakcie IDI z koordynatorem realizacji produktu

Wykres 1. Stopień realizacji budżetu w podziale na produkty
(planowane koszty bezpośrednie poszczególnych produktów = 100%)

Wykres 2. Udział kosztów poszczególnych produktów w kosztach ogółem

- **Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim** – wydatkowano 33,42% planowanej kwoty. Realizacja zadania kosztowała 3% kosztów bezpośrednich przy planie na poziomie 6%.

Uzyskane oszczędności wynikły z odstąpienia od organizacji spotkania z decydentami. Przewidywano 2 spotkania panelowe/fokusowe, przeprowadzono jedno spotkanie. Zaoszczędzona kwota została przekazana Partnerowi (GOPS) i wykorzystana na poszerzenie zakresu spotkania z decydentami organizowanego przez GOPS.

Koszt piątego produktu – **Laboratorium Ekonomii Społecznej** - przekroczył o 7,59% kwotę planowaną na jego realizację (i wyniósł 107,59% planowanych kosztów bezpośrednich). Jednocześnie realizacja zadania kosztowała 28% poniesionych kosztów na produkty innowacyjne w Projekcie, przy planie na poziomie 19%, co uplasowało koszt realizacji tego produktu na drugim miejscu, po CUŚ. Należy zauważyć, że część kosztów doradczych LES zaklasyfikowano do wydatków obu spółdzielni – Melioracja i CUŚ, ze względu na fakt, iż usługi doradcze LES były świadczone na rzecz tych produktów. Z drugiej strony w ramach kosztów LES rozliczono koszty szóstego produktu innowacyjnego – **Klastra Podmiotów Ekonomii Społecznej**. Ten zabieg wynikł z łącznego budżetowania i nierozdzielenia tych dwóch produktów na poziomie szczegółowego kosztorysu już we wstępnym wniosku o dofinansowanie.

Efektywność społeczna

Przez efektywność społeczną rozumiemy stopień skuteczności oddziaływania produktów w porównaniu z metodami stosowanymi wcześniej. Na obecnym etapie realizacji Projektu możliwe jest dokonanie oceny efektywności społecznej na podstawie opinii i oczekiwań realizatorów oraz reprezentantów potencjalnych użytkowników i odbiorców.

Przede wszystkim konieczne jest podkreślenie pakietowości konstruowanych narzędzi – wieloaspektowości i wielopoziomowości planowanych oddziaływań w społeczności lokalnej, ujętej w Projekcie jako *Model terytorium społecznie odpowiedzialnego*. To podejście nastawione jest na wywołanie istotnej zmiany społecznej w zakresie aktywizacji społeczności lokalnej metodami ekonomii społecznej. Całościowość programu stanowi novum w skali kraju i wypełnia lukę w strategii budowania i wzmacniania integracji społeczności lokalnej oraz aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych i wykluczonych społecznie. Z tego powodu respondenci uznali wypracowywane podejście za efektywniejsze od dotychczas stosowanych metod, które powodują skutki „wycinkowe”, a także płytsze, ze względu na brak efektu synergii uzyskiwanemu dzięki wieloaspektowości oddziaływań w opracowywanej strategii zmiany społecznej.

Laboratorium Ekonomii Społecznej uzyskuje – w porównaniu z wcześniej wykorzystywanymi metodami pracy grupowej - lepszą efektywność społeczną przede wszystkim dzięki swojej partycypacyjności – zapewnienie istotnego wpływu uczestników na program i przebieg spotkania. Ponadto LES jednocześnie pozwala na: plastyczne, bieżące strukturalizowanie sesji, wykorzystywanie różnych metod pracy i form edukacyjnych, dostosowywanie długości i częstotliwości spotkań do aktualnych potrzeb zadaniowych, nawiązania bliskich relacji

między uczestnikami. Metoda umożliwia partnerski udział reprezentantów różnych środowisk (lokalnych liderów, samorządu, organizacji społecznych, uczelni wyższych, biznesu). Ma także potencjał diagnostyczny – umożliwia ujawnienie realnych potrzeb i interesów lokalnego środowiska. Tak więc jej mocną stroną jest niespotykana wśród innych metod pracy grupy zadaniowej realizacja wielu funkcji równolegle. Metody pracy aktywizujące uczestników stawiają sobie węższe cele – albo są nastawione wyłącznie na wypracowanie produktu, albo tylko na umożliwienie nabycia wiedzy przez członków grupy (grupy edukacyjne), albo tylko na rozwój osobisty (np. grupy treningu interpersonalnego).

Spółdzielnie osób prawnych – „Melioracja” i „Centrum Usług Środowiskowych” mają oczywistą przewagę nad spółdzielniami socjalnymi osób fizycznych, ze względu na udział JTS, co umożliwia łatwiejsze uzyskiwanie – na podstawie klauzuli społecznej – stałych zleceń na ich usługi/produkty. Ponadto – dzięki partycypacji instytucji z różnych sektorów – mogą pełnić funkcję animatora współpracy międzysektorowej i integracji społeczności lokalnej. Dodatkowo Spółdzielnia „Melioracja” ma szansę w nowatorski sposób rozwiązać problem zaniedbań melioracyjnych tworząc innowacyjną, stabilną relację ze spółką wodną.

Efektywność społeczną dwóch kolejnych produktów - **Klastra Ekonomii Społecznej** oraz **Modelu współpracy między podmiotami ekonomii społecznej, a przedsiębiorcami - Mazowska Płockiego Społecznie Odpowiedzialnego** – wyznacza ich potencjał integrowania podmiotów ES, biznesowych i instytucji sektora publicznego. W obu produktach istotnym elementem jest także wspieranie podmiotów ES oraz osób fizycznych zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą w zakresie prawnym, księgowym, marketingowym, badaniu efektywności, edukacyjnym. W ramach Klastra wsparcie będzie realizowane poprzez Inkubator PES, w ramach Mazowska Płockiego Społecznie Odpowiedzialnego poprzez OWES. Przewaga tej propozycji nad wcześniej stosowanymi metodami polega na ich kompleksowości. Planowane działania mają szansę na równoległe, skoordynowane dotarcie do różnych elementów struktury społeczności lokalnej – zarówno w planie horyzontalnym, do podmiotów z każdego z trzech sektorów, jak i w planie wertykalnym – od pojedynczego członka społeczności lokalnej planującego rozpoczęcie działalności gospodarczej, aż do regionalnych gremiów decyzyjnych.

Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim stanowią koncepcyjny model rozwoju społecznej przedsiębiorczości na poziomie regionalnym. Wyższa efektywność społeczna produktu nad podejściami wcześniejszymi dotyczącymi województwa mazowieckiego polega na całościowym potraktowaniu problemu. Ponadto Założenia... proponują nowe spojrzenie na ekonomię społeczną, traktując ją jako narzędzie całościowego rozwoju lokalnego, w miejsce wcześniejszego utożsamiania ES wyłącznie z narzędziami integracji społecznej i rynku pracy.

Wniosek:

Relacja kosztów poniesionych w fazie testowania poszczególnych produktów w stosunku do osiągniętych efektów jest korzystna z punktu widzenia cen obowiązujących na rynku na zakupione usługi i produkty. Przeprowadzona analiza wykazała, że koszty testowania produktów finalnych były niższe od planowanych. Odnośnie pięciu produktów w pełni wykonano planowane działania (LES łącznie z Klastrem PES, CUŚ, MELIORACJA, Mazowsze Płockie – Społecznie Odpowiedzialne). Tylko w przypadku Założeń Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim uzyskana oszczędność związana była z ograniczeniem zakresu planowanych działań.

Wszystkie produkty finalne wypracowane w Projekcie „Innowacyjność – Przedsiębiorczość – Rozwój” wydają się bardziej skuteczne w oddziaływaniach społecznych od metod stosowanych wcześniej. Główna zaleta wypracowywanego podejścia polega na kompleksowości oddziaływań. Planowane działania mają szansę na równoległe, skoordynowane dotarcie do różnych elementów struktury społeczności lokalnej – zarówno w planie horyzontalnym, do podmiotów z każdego z trzech sektorów, jak i w planie wertykalnym – od pojedynczego członka społeczności lokalnej planującego rozpoczęcie działalności gospodarczej, aż do regionalnych gremiów decyzyjnych.

Trwałość – wpływ na cel ogólny Projektu

Stopień trwałości efektów realizowanego Projektu „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój” stanowi o stopniu realizacji jego głównego celu, jakim jest wzmocnienie do 2012 r. trwałości podmiotów ekonomii społecznej na obszarze gmin Słupno, Słubice, miasta Płock i powiatu płockiego poprzez oddziałujące wieloaspektowo innowacyjne formy instytucjonalne (spółdzielnie socjalne osób prawnych “Centrum Usług Środowiskowych” i “Melioracja”, Laboratorium Ekonomii Społecznej, Forum Przedsiębiorców, Klaster Przedsiębiorstw Społecznych).

Trwałość rozpatrujemy w dwóch aspektach:

- trwałość efektów rozumiana jako prawdopodobieństwo utrzymania się efektów Projektu po jego zakończeniu,
- multiplikowalność produktów – możliwość zastosowania wypracowanych produktów w praktyce innych podmiotów.

Laboratorium Ekonomii Społecznej

Odnośnie **Laboratorium Ekonomii Społecznej** możliwe są dwie koncepcje rozwoju produktu: kontynuacja LES jako stałej grupy ekspertów, którzy mogliby pomagać w przeprowadzaniu podobnych przedsięwzięć w innych lokalizacjach lub wpisanie LES jako przykładu dobrej praktyki – użytecznego narzędzia wprowadzania zmiany w społeczności lokalnej - i udostępnianie materiałów instruktażowych zainteresowanym reprezentantom różnych środowisk lokalnych zainteresowanych samodzielnym wykorzystaniem produktu. Prawdopodobne jest wykorzystanie w przyszłości obu możliwości. Z jednej strony istnieje

przygotowany zespół moderatorów LES, gotowych do dalszej współpracy z Mazowszem Płockim lub do nawiązania współpracy z innymi społecznościami, z drugiej strony na etapie upowszechniania w Projekcie „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój” przewidywane jest wydanie w 200 egz. podręcznika „Laboratorium Ekonomii Społecznej” oraz upowszechnianie produktu.

Obie drogi rozwoju związane są z zastosowaniem LES w praktyce innych podmiotów. Warunkiem koniecznym jest zainteresowanie liderów tych społeczności zastosowaniem produktu. Łatwiejsze wydaje się skorzystanie z zespołu ekspertów. Samodzielne wdrażanie metody wymaga bowiem przejścia przez cykl szkoleń uczących stosowania narzędzia. Być może w ramach Klastra Podmiotów Ekonomii Społecznej mogłaby powstać oferta edukacyjna przygotowania moderatorów LES do działania na rzecz innych społeczności lokalnych.

Spółdzielnia socjalna osób prawnych „Centrum Usług Środowiskowych”

Spółdzielnia „Centrum Usług Środowiskowych” rozpocznie działanie z momentem rejestracji w KRS. Przy założeniu skutecznej rekrutacji pracowników – osób zagrożonych i wykluczonych społecznie (co jest prawdopodobne ponieważ potencjalni pracownicy zostali już przeszkoleni i przygotowani do pracy) – jej dalsze funkcjonowanie i rozwój zależy od pozyskania zleceń na świadczone usługi i produkty. Uzyskiwanie zamówień jest prawdopodobne z kilku względów. Dokonano rozpoznania potrzeb lokalnych i sprofilowano pakiet planowanych usług i produktów pod kątem potencjalnego popytu. Spółdzielnia będzie ściśle współpracować z lokalnymi JTS, m. in. w oparciu o klauzulę społeczną. Istotne może być wsparcie parafii (jednego z założycieli Spółdzielni), pełniącej rolę wiarygodnego nośnika informacji na temat CUŚ, promującej w społeczności lokalnej Spółdzielnię, jej usługi i produkty, co może zwiększyć popyt. Funkcję promocyjną i kooperacyjną będzie pełnił Płockie Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej (PFRES) działające w ramach Mazowsza Płockiego Społecznie Odpowiedzialnego oraz Klastr Podmiotów Ekonomii Społecznej.

Spółdzielnia socjalna osób prawnych „Melioracja”

Spółdzielnia „Melioracja” nie zostanie najprawdopodobniej uruchomiona w ramach Projektu „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój”. Co więcej istnieje kilka istotnych barier utrudniających powołanie Spółdzielni w innych społecznościach. Przede wszystkim konieczne jest wstępne przeprowadzenie akcji informacyjnej pokazującej lokalnym JST korzyści ekonomiczne związane z powstaniem spółdzielni. Konieczne są też działania animujące podjęcie współpracy między lokalnymi JST a spółkami wodnymi prowadzącej do powołania partnerstwa publiczno-społecznego. Opracowania wymaga biznes plan dla konkretnej spółdzielni działającej w konkretnych warunkach, uwzględniający możliwe przychody oraz radzący sobie z problemem sezonowości prac melioracyjnych – konieczności znalezienia w związku z tym popytu na inne usługi/produkty możliwe do wykonywania przez spółdzielnię. Utworzenie spółdzielni wymaga wsparcia w zakresie inwestycji na kwotę od 80 do 235 tys. zł. przeznaczonych na zakup koniecznego sprzętu. Konieczne jest też przeszkolenie kandydatów do pracy w charakterze operatora pilarki oraz obsługi innych urządzeń niezbędnych do prowadzenia prac. W końcu aktualna sytuacja prawna jest labilna w związku z koniecznością

wdrażania przez Polskę unijnych przepisów m.in. Ramowej Dyrektywy Wodnej. Aktualnie opracowywane są dopiero pierwsze propozycje legislacyjne ze strony Ministerstwa Środowiska – w postaci założeń do nowelizacji ustaw.

Możliwość multiplikacji obu spółdzielni społecznych osób prawnych zwiększa plan wydania w 200 egz., w ramach działań upowszechniających i włączających do mainstreamingu, podręcznika „Model działania trzysektorowej spółdzielni społecznej”. Model będzie także promowany w ramach seminariów upowszechniających i konferencji. Prawdopodobieństwo powołania spółdzielni społecznej osób prawnych w innych społecznościach lokalnych jest większe w środowiskach zintegrowanych, w których istnieje efektywna współpraca międzysektorowa, a samorząd wspiera rozwój ekonomii społecznej.

Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne

Prawdopodobieństwo funkcjonowania **Modelu współpracy podmiotów ekonomii społecznej z przedsiębiorcami – Mazowsza Płockiego Społecznie Odpowiedzialnego** jest duże. Ta ocena oparta jest na następujących przesłankach:

- powstało międzysektorowe Partnerstwo Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne partnerów instytucjonalnych należących do sektora społecznego i publicznego. Umowę partnerską podpisały Miasto Płock, Powiat Płock oraz Stowarzyszenie Centrum Innowacji Społeczeństwa Informacyjnego. Sformalizowanie instytucjonalnej współpracy międzysektorowej zwiększa prawdopodobieństwo kontynuowania działań po zakończeniu realizacji Projektu;
- praktyczne działania podjęto i kontynuuje działa Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej. I tu także uczestnicy Forum potwierdzili udział podpisaniem formalnego porozumienia;
- z dużym prawdopodobieństwem uruchomiony zostanie Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej (OWES) dzięki uzyskaniu funduszy na jego funkcjonowanie.

O ile prawdopodobieństwo kontynuowania działań w ramach produktu jest bardzo wysokie, to trudno oszacować podatność modelu na powielanie i/lub adaptowanie przez inne podmioty, działające w innych warunkach. Niewątpliwie wymogiem koniecznym wydaje się wysoki poziom zaangażowania lokalnych JST, zaawansowana już na wstępnym etapie współpraca trójsektorowa lub co najmniej duża otwartość podmiotów trzech sektorów na animację takiej współpracy. Niezbędne jest też istnienie liderów lokalnych – animatorów działań integracyjnych w społeczności lokalnej, uznanych przez środowisko i wspieranych przez lokalnych decydentów i autorytety środowiskowe.

Klaster Podmiotów Ekonomii Społecznej

Wyniki testowania nie dostarczają przesłanek umożliwiających ocenę prawdopodobieństwa trwałości tego produktu po zakończeniu realizacji projektu, ponieważ **Klaster Podmiotów Ekonomii Społecznej** nie wyszedł poza fazę prac koncepcyjnych. Nieznane są więc opinie reprezentantów grup odniesienia formułowane na podstawie realnych doświadczeń z tym produktem.

Potencjał multiplikacyjny Klastra wydaje się bardzo podobny do sytuacji Modelu współpracy podmiotów ekonomii społecznej z przedsiębiorcami. Warunkiem koniecznym implementacji jest zaawansowany poziom integracji społeczności z podobnym, jak w sytuacji Modelu..., pakietem atrybutów. Czynnikiem ułatwiającym ewentualną adaptację Klastra i wykorzystanie produktu w innych społecznościach lokalnych jest opublikowanie na etapie działań upowszechniających i włączających prowadzonych w ramach Projektu obszernej dokumentacji produktu w postaci podręcznika „Klasy Podmiotów Ekonomii Społecznej” (200 egz.) oraz promowanie produktu w trakcie seminariów upowszechniających i konferencji.

Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim

Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Mazowieckim są dokumentem legislacyjnym. Oznacza to, że z definicji staną się pakietem obowiązującym i trwałym w czasie po zakończeniu realizacji Projektu, jeśli zostaną włączone do wieloletniego regionalnego Planu działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju sektora instytucji ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie przygotowywanego przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej.

Nie jest możliwe dokonanie w chwili obecnej oceny zakresu i ostatecznej postaci ustaleń zawartych w „Założeniach..”, które wejdą do „Planu...” modyfikującego aktualny stan uregulowań prawnych w zakresie rozwoju ekonomii społecznej na Mazowszu.

Upowszechnienie i wdrożenie rozwiązań wypracowanych w „Założeniach...” w innych społecznościach lokalnych jest możliwe na zasadzie wykorzystania opracowanych rozwiązań przy konstruowaniu Strategii w innych województwach.

Kryterium unikatowości

Innowacyjność (unikatowość) produktu projektu innowacyjnego może polegać na nowym sposobie działania, nowości metody działania lub nowości podejścia do rozwiązywania problemów grup docelowych.

Tak więc innowacyjność produktu (modelu, narzędzia, instrumentu), wypracowanego w ramach projektu powinna przejawiać się na przynajmniej jednym z poniższych wymiarów:

- uczestnika projektu (grupy docelowej) – nastawienie na wsparcie nowych, nietypowych grup (niekorzystających wcześniej z pomocy lub otrzymujących wsparcie innego rodzaju lub korzystających z podobnych, ale nieidentycznych form pomocy,
- problemu – rozwiązanie problemu, który do tej pory nie był w wystarczającym stopniu uwzględniony w polityce państwa (nowy problem – brak narzędzi lub znany problem – brak narzędzi lub znany problem – narzędzia niepozwalające na rozwiązanie problemu),
- formy wsparcia – wykorzystanie nowych instrumentów w rozwiązywaniu dotychczasowych problemów. Możliwe jest także adaptowanie rozwiązań wypracowanych w innych krajach,

regionach czy też w innych kontekstach (np. w stosunku do innej grupy docelowej), a także rozwój, modyfikacja dotychczas stosowanych instrumentów w celu zwiększenia ich adekwatności, skuteczności i efektywności (nowa forma wsparcia lub zaadaptowanie na potrzeby projektu formy wsparcia wykorzystywanej w innym sektorze, w stosunku do innej grupy docelowej lub zmodyfikowana forma tradycyjna).

Tabela 3. na następnej stronie prezentuje wynik zastosowania powyższych kryteriów innowacyjności do produktów wypracowanych w Projekcie.

Innowacyjność trzech produktów (LES, MP-SO oraz KPES) polega na wsparciu nietypowej grupy docelowej, w skład której wchodzi reprezentanci trzech sektorów. Wsparcie takiej grupy beneficjentów wynika z nastawienia na rozwiązanie problemu polegającego na braku współpracy międzysektorowej (biznes, PES, JST). Także przeciwdziałanie temu problemowi jest innowacyjne, ponieważ problem nie był dotychczas istotnym elementem polityki państwa. Innowacyjność tych produktów polega wreszcie na innowacyjności form wsparcia:

- LES stanowi zmodyfikowaną metodę pracy grupowej, zastosowaną w nowym obszarze (ekonomia społeczna),
- MP-SO jest oryginalnym modelem partnerstwa, działającego na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w subregionie,
- KPES stanowi adaptację znanej metody (klastering) do nowego obszaru (ekonomia społeczna).

Spółdzielnie osób prawnych – CUŚ i „Melioracja” - są innowacyjne ponieważ stanowią nową formę PES. W przypadku CUŚ istotą nowości jest partycypacja instytucji z trzech sektorów, w przypadku spółdzielni „Melioracja” partnerstwo prywatno-publiczne. Ponadto koncepcja spółdzielni „Melioracja” lokuje jej działalność w obszarze, w którym dotychczas nie funkcjonowały podmioty ekonomii społecznej.

Opracowanie Założeń Mazowieckiej Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej jest innowacyjne, ponieważ rozwiązuje problem braku partycypacji środowisk lokalnych w tworzeniu strategii regionalnej. Współpraca między sektorem biznesowym i społecznym a sektorem publicznym przy tworzeniu regulacji prawnych i planistycznych jest w Polsce zjawiskiem rzadkim i praktyka w tym zakresie ukształtowana na gruncie realizowanego Projektu stanowi ważny wkład do wdrażania konstytucyjnej zasady subsydiarności. Ponadto Założenia... z definicji stanowią nową formę wsparcia, tworząc nowe podejście do rozwiązywania problemów grup docelowych.

Poza produktowym wymiarem innowacyjności Projekt jest także innowacyjny jako całościowy model – określany w dokumentach projektowych jako *Model terytorium społecznie odpowiedzialnego* - strategii wykorzystującej instrumenty ekonomii społecznej do rozwoju społeczności na poziomie lokalnym i regionalnym.

Tabela 3. Innowacyjność produktów wypracowanych w Projekcie „Innowacje – Przedsiębiorczość – Rozwój”

produkty	Innowacyjność		
	grupa docelowa	problem	forma wsparcia
Laboratorium Ekonomii Społecznej (LES)	nietyпова grupa docelowa – grupa złożona z reprezentantów różnych środowisk (trójsektorowość)	brak współpracy międzysektorowej	modyfikacja metody i zastosowanie jej w nowym obszarze (ekonomia społeczna) do rozwiązywania dotychczasowych problemów
spółdzielnia osób prawnych “Centrum Usług Środowiskowych”			wykorzystanie nowej (ze względu na trójsektorowość) formy PES w rozwiązywaniu dotychczasowych problemów
spółdzielnia osób prawnych „Melioracja”			wykorzystanie nowej (ze względu na m. in. partnerstwo prywatno-publiczne) oraz innowacyjny przedmiot działalności - melioracja) formy PES w rozwiązywaniu dotychczasowych problemów
Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne (MP-SO)	nietyпова grupa docelowa – grupa złożona z reprezentantów różnych środowisk (trójsektorowość)	brak współpracy międzysektorowej	budowa oryginalnego modelu partnerstwa, działającego na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w subregionie
Klaster Podmiotów Ekonomii Społecznej (KPES)	nietyпова grupa docelowa – grupa złożona z reprezentantów różnych środowisk (trójsektorowość)	brak współpracy międzysektorowej	adaptacja znanej metody (klastering) do nowego obszaru (ekonomia społeczna)
Założenia Mazowieckiej Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej		brak partycypacji środowisk lokalnych w tworzeniu regionalnej strategii rozwoju społecznego	wykorzystanie nowych instrumentów w rozwiązywaniu dotychczasowych problemów; nowe podejście do rozwiązywania problemów grup docelowych
model terytorium społecznie odpowiedzialnego – określenie nowej roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczności na poziomie lokalnym i regionalnym		niewuwzględnianie wagi ekonomii społecznej w rozwoju społeczności lokalnej/regionalnej	wykorzystanie nowych instrumentów w rozwiązywaniu dotychczasowych problemów; nowe podejście do rozwiązywania problemów grup docelowych

Wniosek:

Produkty finalne wypracowane w Projekcie charakteryzuje wysoki stopień innowacyjności.

Wszystkie stanowią innowacyjne formy wsparcia. Trzy produkty są innowacyjne ze względu na udzielanie wsparcia nietypowej grupie docelowej – złożonej z reprezentantów trzech sektorów. Cztery produkty są innowacyjne ze względu na skoncentrowanie się na problemie nieuwzględnianym w dostatecznym stopniu w polityce państwa (problem braku współpracy międzysektorowej oraz problem braku partycypacji środowisk lokalnych w tworzeniu regionalnej strategii rozwoju społecznego).

Poza produktowym wymiarem innowacyjności Projekt jest także innowacyjny jako całościowy model strategii wykorzystującej instrumenty ekonomii społecznej do rozwoju społeczności na poziomie lokalnym i regionalnym.

6. Załączniki

Ankieta ewaluacyjna - Mazowsze Płockie Społecznie Odpowiedzialne

1. Czy uczestniczy Pan/Pani w pracach Płockiego Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej (PFRES)?

	ogółem	mężczyźni	kobiety
tak	100,00%	100,00%	100,00%

2. Czy uczestnictwo w Płockim Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej (PFRES):

	ogółem	mężczyźni	kobiety
--	--------	-----------	---------

2.1. zwiększyło Pana/Pani wiedzę na temat ekonomii społecznej?

zdecydowanie tak	100,00%	100,00%	100,00%
------------------	---------	---------	---------

2.2. zwiększyło Pana/Pani wiedzę na temat społecznej odpowiedzialności biznesu?

zdecydowanie tak	100,00%	100,00%	100,00%
------------------	---------	---------	---------

2.3. pomogło Panu/Pani w dostrzeżeniu wspólnych celów i obszarów współpracy między sektorem biznesu a sektorem społecznym (organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej)?

raczej tak	25,00%	20,00%	33,30%
zdecydowanie tak	75,00%	80,00%	66,70%

2.4. zwiększyło Pana/i zaufanie do instytucji sektora społecznego (organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej)?

raczej tak	12,50%	20,00%	
zdecydowanie tak	87,50%	80,00%	100,00%

2.5. zwiększyło Pana/Pani motywację do podjęcia lub zintensyfikowania współpracy z instytucjami z innych sektorów?

raczej tak	25,00%	20,00%	33,30%
zdecydowanie tak	75,00%	80,00%	66,70%

3. Czy zdaniem Pana/Pani – analizując dotychczasowe działania - Płockie Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej (PFRES):

	ogółem	mężczyźni	kobiety
--	--------	-----------	---------

3.1. stanowi płaszczyznę użytecznej wymiany doświadczeń między reprezentantami różnych sektorów?

zdecydowanie tak	100,00%	100,00%	100,00%
------------------	---------	---------	---------

3.2. ułatwia poznawanie się i kontaktowanie ludzi z różnych środowisk?

zdecydowanie tak	100,00%	100,00%	100,00%
------------------	---------	---------	---------

4. Czy – zdaniem Pana/Pani – PFRES skutecznie promuje ekonomię społeczną w środowisku lokalnym?

	ogółem	mężczyźni	kobiety
raczej tak	37,50%	60,00%	
zdecydowanie tak	62,50%	40,00%	100,00%

5. Czy – zdaniem Pana/Pani - planowane utworzenie Rady Programowej certyfikującej godne zaufania organizacje pozarządowe oraz odpowiedzialne społecznie podmioty gospodarcze zintensyfikuje współpracę między sektorem biznesowym i obywatelskim?

	ogółem	mężczyźni	kobiety
raczej tak	25,00%	20,00%	33,30%
zdecydowanie tak	75,00%	80,00%	66,70%

6. Jak Pan/Pani ocenia każdy z poniższych aspektów funkcjonowania Płockiego Forum Rozwoju Ekonomii Społecznej (PFRES):

	ogółem	mężczyźni	kobiety
--	--------	-----------	---------

6.1. częstotliwość spotkań PFRES?

raczej za rzadko	37,50%	20,00%	66,70%
właściwa częstotliwość	62,50%	80,00%	33,30%

6.2. długość poszczególnych spotkań PFRES

właściwa długość	100,00%	100,00%	100,00%
------------------	---------	---------	---------

6.3. sposób moderowania debat prowadzonych w ramach PFRES

raczej efektywny	25,00%	20,00%	33,30%
zdecydowanie efektywny	75,00%	80,00%	66,70%

6.4. problematyka poruszana w ramach debat PFRES

raczej adekwatna	12,50%	20,00%	
zdecydowanie adekwatna do potrzeb społeczności lokalnej	87,50%	80,00%	100,00%

6.5. sposób ustalania i doboru tematyki debat PFRES

raczej partycypacyjny (partnerski)	25,00%	40,00%	
zdecydowanie partycypacyjny (partnerski)	75,00%	60,00%	100,00%

6.6. relacje między uczestnikami debat PFRES

zdecydowanie partnerskie	100,00%	100,00%	100,00%
--------------------------	---------	---------	---------

6.7. sale, w których odbywają się spotkania PFRES

raczej odpowiednie	14,30%	25,00%	
zdecydowanie odpowiednie	85,70%	75,00%	100,00%

7. Czy Pana/i zdaniem istnieje na Mazowszu Płockim zapotrzebowanie na wsparcie udzielane przez OWES:

	ogółem	mężczyźni	kobiety
--	--------	-----------	---------

7.1. podmiotom ekonomii społecznej?

zdecydowanie tak	100,00%	100,00%	100,00%
------------------	---------	---------	---------

7.2. osobom fizycznym zamierzającym rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej?

raczej tak	12,50%	20,00%	
zdecydowanie tak	87,50%	80,00%	100,00%

8. W jakim stopniu każde z poniższych działań OWES jest potrzebne na Mazowszu Płockim?

	ogółem	mężczyźni	kobiety
--	--------	-----------	---------

8.1. usługi prawne, księgowe, marketingowe świadczone podmiotom ekonomii społecznej

raczej potrzebne	12,50%	20,00%	
zdecydowanie potrzebne	87,50%	80,00%	100,00%

8.2. szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i/lub prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej

zdecydowanie potrzebne	100,00%	100,00%	100,00%
------------------------	---------	---------	---------

8.3. usługi wspierające rozwój partnerstwa lokalnego na rzecz rozwoju ekonomii społecznej

zdecydowanie potrzebne	100,00%	100,00%	100,00%
------------------------	---------	---------	---------

8.4. promocja ekonomii społecznej i zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej, kierowana do społeczności lokalnej

raczej potrzebne	12,50%	20,00%	
zdecydowanie potrzebne	87,50%	80,00%	100,00%

8.5. przyznawanie środków finansowych na założenie i/lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej do wysokości 20 tys. na osobę (członka)

zdecydowanie potrzebne	100,00%	100,00%	100,00%
------------------------	---------	---------	---------

8.6. finansowe wsparcie pomostowe udzielane spółdzielni socjalnej w okresie 9 miesięcy (w miesięcznej wysokości stanowiącej iloczyn: ilość członków x minimalne wynagrodzenie)

raczej potrzebne	12,50%	20,00%	
zdecydowanie potrzebne	87,50%	80,00%	100,00%

10. W jakim przedziale mieści się Pana/Pani wiek?

	ogółem	mężczyźni	kobiety
25 - 34 lata	12,50%		33,30%
35 - 44 lata	62,50%	60,00%	66,70%
55 – 64 lata	25,00%	40,00%	

11. Jak jest Pana/Pani wykształcenie?

	ogółem	mężczyźni	kobiety
wyższe	100,00%	100,00%	100,00%

Tabela krzyżowa v12 *

12. W jakim sektorze działa Pan/Pani zawodowo?

	ogółem	mężczyźni	kobiety
biznes	75,00%	80,00%	66,70%
biznes i NGO	25,00%	20,00%	33,30%

Analiza finansowa realizacji zadania 4 – Testowanie produktu finalnego

KOSZTY FAKTYCZNIE PONIESIONE

Legenda:			
oszczędności			
braki			
Mazowsze Płockie – Społecznie Odpowiedzialne			
	liczba	cena	razem
usługi doradcze	2	6 500,00	13 000,00
spotkanie panelowe i focusowe - wynagrodzenie moderatora	2	2 500,00	5 000,00
spotkanie panelowe i focusowe - wynagrodzenie uczestników spotkania	10	500,00	5 000,00
spotkanie panelowe i focusowe - wynajem sali	2	554,88	1 109,76
spotkanie panelowe i focusowe - catering	2	702,78	1 405,56
wynagrodzenie eksperta	2	4 000,00	8 000,00
delegacje ekspertów	2	321,78	643,56
SUMA		15 079,44 zł	34 158,88 zł

KOSZTY ZAKŁADANE W BUDŻECIE

Mazowsze Płockie – Społecznie Odpowiedzialne			
	liczba	cena	razem
usługi doradcze	2	15 000,00	30 000,00
spotkanie panelowe i focusowe - wynagrodzenie moderatora	2	2 500,00	5 000,00
spotkanie panelowe i focusowe - wynagrodzenie uczestników spotkania	20	500,00	10 000,00
spotkanie panelowe i focusowe - wynajem sali	2	1 000,00	2 000,00
spotkanie panelowe i focusowe - catering	2	1 000,00	2 000,00
wynagrodzenie eksperta	2	4 000,00	8 000,00
delegacje ekspertów	5	1 000,00	5 000,00
SUMA		25 000,00 zł	62 000,00 zł

Laboratorium Ekonomii Społecznej			
	liczba	cena	razem
Obsługa organizacyjno-techniczna	5	12910,50	64 552,50
SUMA		12 910,50 zł	64 552,50 zł

Laboratorium Ekonomii Społecznej			
	liczba	cena	razem
Obsługa organizacyjno-techniczna	5	12 000,00	60 000,00
SUMA		12 000,00 zł	60 000,00 zł

Mazowiecka Strategia Rozwoju Ekonomii Społecznej			
	liczba	cena	razem
spotkanie panelowe i focusowe - wynagrodzenie moderatora	1	2 500,00	2 500,00
spotkanie panelowe i focusowe - wynagrodzenie uczestników spotkania	5	500,00	2 500,00
spotkanie panelowe i focusowe - wynajem sali	1	750,00	750,00
spotkanie panelowe i focusowe - catering	1	600,00	600,00
SUMA		4 350,00 zł	6 350,00 zł

Mazowiecka Strategia Rozwoju Ekonomii Społecznej			
	liczba	cena	razem
spotkanie panelowe i focusowe - wynagrodzenie moderatora	2	2 500,00	5 000,00
spotkanie panelowe i focusowe - wynagrodzenie uczestników spotkania	20	500,00	10 000,00
spotkanie panelowe i focusowe - wynajem sali	2	1 000,00	2 000,00
spotkanie panelowe i focusowe - catering	2	1 000,00	2 000,00
SUMA		5 000,00 zł	19 000,00 zł

Spółdzielnia Socjalna Osób Prawnych „Centrum Usług Środowiskowych”			
	liczba	cena	razem
wynagrodzenie animatora społecznego	2	3 500,00	7 000,00
usługi doradcze	3	4 666,67	14 000,00
obsługa prawna spółdzielni socjalnej	2	2 000,00	4 000,00
konsultacja z zakresu utworzenia ,funkcjonowania i działania spółdzielni socjalnej osób prawnych	1	6 000,00	6 000,00
konsultacje eksperckie w ramach spółdzielni socjalnej	5	2 000,00	10 000,00
przygotowanie materiału filmowego promującego założenie spółdzielni socjalnej	1	2 000,00	2 000,00
spotkanie panelowe i focusowe - wynagrodzenie moderatora	1	2 500,00	2 500,00
debaty z decydentami - wynagrodzenie moderatora	4	2 500,00	10 000,00
debaty z decydentami - wynajem Sali	7	1 392,14	9 745,00
debaty z decydentami - catering	7	1 057,14	7 400,00
wynagrodzenie eksperta	4	2 000,00	8 000,00
SUMA		29 615,95 zł	80 645,00 zł
80 645,00 zł			

Spółdzielnia Socjalna Osób Prawnych „Centrum Usług Środowiskowych”			
	liczba	cena	razem
wynagrodzenie animatora społecznego	2	3 500,00	7 000,00
usługi doradcze	3	10 000,00	30 000,00
koszt działań prowadzonych w ramach spółdzielni socjalnej	1	50 000,00	50 000,00
spotkanie panelowe i focusowe - wynagrodzenie moderatora	1	2 500,00	2 500,00
debaty z decydentami - wynagrodzenie moderatora	3	2 500,00	7 500,00
debaty z decydentami - wynajem Sali	7	750,00	5 250,00
debaty z decydentami - catering	7	600,00	4 200,00
debaty z decydentami - opracowanie raportu końcowego	1	9 000,00	9 000,00
wynagrodzenie koordynatora ds. opracowania i wdrażania produktu finalnego	1	2 916,67	2 916,67
SUMA		81 766,67 zł	118 366,67 zł

Melioracyjna Spółdzielnia Socjalna Osób Prawnych			
	liczba	cena	razem
wynagrodzenie animatora społecznego	3	3 500,00	10 500,00
usługi doradcze	5	600,00	3 000,00
Szkolenie uczestników projektu - wynagrodzenie trenera	6	400,00	2 400,00
Szkolenie uczestników projektu - obsługa organizacyjno-techniczna	6	2 399,17	14 395,00
Szkolenie uczestników projektu -koszt materiałów szkoleniowych	1	1 320,00	1 320,00
Debaty z decydentami - wynagrodzenie moderatora	1	2 500,00	2 500,00
Debaty z decydentami- wynajem Sali	1	500,00	500,00
Debaty z decydentami- catering	1	504,00	504,00
wynagrodzenie eksperta	2	4 000,00	8 000,00
SUMA		15 723,17 zł	43 119,00 zł
Ogółem			228 825,38

Melioracyjna Spółdzielnia Socjalna Osób Prawnych			
	liczba	cena	razem
wynagrodzenie animatora społecznego	3	3 500,00	10 500,00
usługi doradcze	5	800,00	4 000,00
Szkolenie uczestników projektu - wynagrodzenie trenera	6	3 200,00	19 200,00
Szkolenie uczestników projektu -obsługa organizacyjno-techniczna	6	1 000,00	6 000,00
Szkolenie uczestników projektu -koszt materiałów szkoleniowych	1	4 320,00	4 320,00
Debaty z decydentami - wynagrodzenie moderatora	1	2 500,00	2 500,00
Debaty z decydentami- wynajem Sali	1	750,00	750,00
Debaty z decydentami- catering	1	600,00	600,00
wynagrodzenie eksperta	2	4 000,00	8 000,00
SUMA		20 670,00 zł	55 870,00 zł
			315 236,67

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY